

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Teologické nauky

Jan Bula – život a kanonizační řízení

bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Parma, Ph.D.

Olomouc 2012

Ing. Petr Vymazal

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Brně 30. března 2012

Petr Vymazal

OBSAH

Úvod.....	4
1 Poměry v Československé republice po 2. světové válce	6
1.1 Boj socialistického státu s římskokatolickou církví po roce 1948	6
1.2 Situace v okrese Moravské Budějovice.....	9
2 Život Jana Buly	12
2.1 Dětství a dospívání	12
2.2 Studia na kněze, válečné nasazení.....	12
2.3 Kooperátor v Rokytnici nad Rokytinou.....	13
2.4 Administrátor v Rokytnici nad Rokytinou	14
2.5 Tzv. Katolické akce	15
2.6 Oběžník.....	16
2.7 Trestní stíhání a pokuta za čtení Oběžníku.....	17
2.8 Hodnocení Jana Buly	19
2.9 Odpor proti kolektivizaci.....	20
2.10 Ladislav Malý	20
2.11 Zatčení, výslechy	22
2.11.1 Babice 2. července 1951.....	22
2.12 Ve vězení a u soudu	23
2.13 Reakce na proces.....	25
2.14 Dopisy odvážných.....	25
2.15 Odvolací řízení, žádost o milost.....	27
2.16 Dopisy na rozloučenou	29
2.17 Výkon trestu smrti.....	31
3 Kanonizační řízení.....	32
3.1 Diecézní část.....	33
3.1.1 Předběžná část řízení	34
3.1.2 Důkazní část řízení	34
3.1.3 Závěrečná část řízení	34
3.2 Římská část řízení.....	35
Závěr.....	37
Resumé.....	40
Summary	40
Prameny a literatura	41
Zkratky	43
Přílohy	44

ÚVOD

Na počátku bylo... přemýšlení a rozhodování, jaké téma zpracovat do bakalářské práce, kterou bych završil své studium oboru Teologické nauky na CMTF UP v Olomouci. Toto zvažování mi ulehčily dvě věci: První byl můj mnohaletý zájem o historii, zejména historii naší republiky po komunistickém převratu v únoru 1948. Druhá byl obrázek, kterého jsem si všimnul na stolku vzadu v našem kostele sv. Jana Nepomuckého. Byla na něm fotografie mladého usměvavého muže a text: R. D. Jan Bula (1920 – 1952). Obrázek jsem si vzal a začal doma hledat na internetu informace o tomto muži. Jeho osud mě zaujal od prvního okamžiku a již jsem věděl. Práci chci věnovat Janu Bulovi. Zjistil jsem, že probíhá proces blahořečení mučedníka Jana Buly, jehož internetové stránky jsem našel na stránkách brněnského biskupství.¹

Snad jsem byl předem „připravován“ na to, že tuto práci budu psát. Zde si dovoluji malou odbočku k vysvětlení. Již několik let se svou ženou každé letní prázdniny několik dnů putujeme jen s batohem na zádech na některé poutní místo. V roce 2008 jsme takto putovali do Kostelního Vydří. A když jsem si během příprav práce prohlížel na webu různé fotografie s Janem Bulou, uviděl jsem jednu, na níž stojí u sochy anděla nad schodištěm. Najednou jsem měl intenzivní pocit, že to místo znám. Vzal jsem mapy, staré fotografie z putování v roce 2008 a zjistil jsem, že jsem ženu fotil na naprosto stejném místě, jako stál Jan Bula na fotografii. Postupně se mi začala část cesty přes Rokytnici nad Rokytinou vybavovat dost přesně. Tehdy jsem netušil, jaké místo navštěvuji, byla to jedna z mnoha zastávek na naší cestě.

V Knihovně Biskupství brněnského jsem si vypůjčil všechny knihy, které o případu Babice, jehož součástí se mladý kněz Jan Bula stal, více či méně pojednávaly a začal je číst. Brzy jsem zjistil, že jeho osud není hlavní součástí případu, proto jsem pátral dál. Zkontaktoval jsem moderátora kanonizačního řízení Jana Růžičku, který mi umožnil nahlédnout do většiny kopií archivních pramenů týkajících se Jana Buly s výjimkou kopií pramenů z Diecézního archivu Biskupství brněnského, neboť osobní složka Jana Buly bude badatelům zpřístupněna až v roce 2013. Nebylo možné studovat procesní materiály, respektive výslechové protokoly svědků sepsané v rámci kanonizačního řízení. Jeho ochota mi ušetřila mnoho práce s obcházením archivů, kde bych musel hledat podklady k případu Jana Buly, přičemž je poměrně pravděpodobné, že díky tomu, že nejsem vystudovaný historik, mnohé bych ani neobjevil, případně ani nevěděl, kde je možné je najít. Díky shromážděným dokumentům jsem mohl poměrně brzy kontaktovat vedoucího práce, který poté, co jsem nastínil představu o struktuře práce, souhlasil, že mou práci povede.

Moje práce vychází ze dvou základních zdrojů. První je sborník s názvem *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo*. Jedná se o sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly, která se konala dne 24. června 2010 v Brně. Za klíčový pro svou práci považuji příspěvek již zmiňovaného Jana Růžičky nazvaný *Život Jana Buly*. Tento příspěvek posloužil jako základní osnova mé práce o životě Jana Buly, kterou jsem doplňoval a rozvíjel s pomocí dalších zdrojů a pramenů. Druhým zásadním zdrojem informací byly kopie pramenů, které mi byly předloženy na biskupství, jak již jsem uvedl výše. Tyto se snažím v poznámce co nej přesněji identifikovat včetně místa jejich původního uložení.

Život (a zejména jeho závěr) kněze Jana Buly se neodehrával ve vzduchoprázdnu. Proto jsem se pokusil v prvních dvou kapitolách začlenit jej do kontextu, a to jednak vztahu církve a státu v rámci celé republiky, jednak v jejich konkrétním prožívání v oblasti Moravských

¹ Biskupství brněnské, Kanonizační řízení služebníka Božího Jana Buly, dostupné online: <http://kanonizace.biskupstvi.cz/cz/>. citováno 21. 3. 2012.

Budějovic a Třebíče. Zdálo se mi, že bez tohoto byt' velmi stručného a zjednodušujícího uvedení by mnohé události ze života Jana Buly byly nejasné a nepochopitelné. Protože ostatní literatura se týkala buď vztahu církve a státu v obecném měřítku, nebo se zabývala případem Babické vraždy, v níž role Jana Buly není nijak zásadní (v době jejího spáchání byl již dvě měsíce vězněn ve vyšetřovací vazbě), používal jsem ji jen poměrně málo jako doplňující. Případ Jana Buly nebyl podrobněji (alespoň pokud je mi známo) zpracován, na internetu lze najít jen stručné životopisy o několika málo stranách, pokud za takové zpracování nepovažujeme čtivou, ale beletristicky zaměřenou knihu generálního vikáře brněnské diecéze Jiřího Mikuláška *Sejdeme se v nebi*. Je tedy nasnadě, že má práce obsahuje značné množství citací, které jsem zcela záměrně přebíral i s gramatickými chybami (mnohdy děsnými), protože se mi zdálo, že i to dokresluje osobu pisatele dotyčného dokumentu. Snažil jsem se popisovat jen fakta, která jsou z některých pramenů patrná, pokud jsem měl o nějakém zdroji pochybnosti, či jeho informace nebyly zcela průkazné, ve své práci to zmiňuji. Snad nebudou mnohdy delší citace na závalu srozumitelnosti práce, domnívám se, že dodávají celé práci aspekt jakési „necenzurovanosti“ a původnosti. Doslovné citace jsou odlišeny kurzívou. Veškeré dokumenty jsem se pokusil časově utřídit, což ne vždy bylo jednoduché a jednoznačné, občas některé prameny nejsou datovány.

Snad se mi podaří splnit cíl své práce – přiblížit co nejplastičtěji a nejvěrněji život mučednického kněze Jana Buly. Záměrně jsem se snažil popsat každou fázi jeho života, protože nebude nadsázkou říci, že smrt Jana Buly byla vyústěním jeho předešlého života v kombinaci s politickým děním v republice. Myslím, že jeho život a smrt si tuto plastickou podrobnost zaslouží. Závěrečná kapitola je stručný přehled o tom, jak probíhá proces kanonizace obecně a Jana Buly konkrétně včetně zhodnocení, v jaké fázi se momentálně nachází.

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Tomáši Parmovi, Ph.D. za vedení práce a připomínky k ní.

Chci poděkovat i své manželce Renatě za trpělivost v době mého studia a spolupráci při kopírování podkladů pro bakalářskou práci.

Velkou pomocnicí mi byla spolužačka z oboru Lenka Klašková, knihovnice Knihovny Biskupství brněnského, která mi velmi ochotně sehnala a půjčila veškerou literaturu, kterou jsem k případu Babice objevil.

V neposlední řadě chci poděkovat moderátoru kanonizačního řízení historiku Mgr. Janu Růžičkovi za umožnění studia dostupných dokumentů a cenné připomínky k tématu včetně hodnocení některých pramenů, se kterými jsem pracoval.

1 POMĚRY V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

1.1 Boj socialistického státu s římskokatolickou církví po roce 1948

Únorem 1948 byl v Československu nastolen komunistický režim, jehož vztah k římskokatolické církvi byl v zásadě nepřátelský. Zdá se, že mezi zeměmi tzv. Ost bloku byla v naší zemi represivní politika vůči církvi (i v dalším je míněna církev římskokatolická) prováděna nejdůsledněji a nejvytrvaleji, snad s výjimkou Albánie.² Boj režimu s církví prošel několika fázemi. Ze začátku můžeme pozorovat snahu státu nejít do přímého střetu s církví. V tomto období se vedení státu nevzdávalo pokusu zpřetrhat vazby mezi církví v Československu a Apoštolským stolcem ve Vatikánu, vytvořit národní církev pod vedením kněží režimu nakloněných, zlikvidovat církevní inteligenci a minimalizovat vliv církve na občany. Po neúspěšných jednáních s biskupy však postupně přešla taktika do otevřeného teroru zejména proti biskupům, kněžím, řeholníkům, z řad laiků byli nejtvrdějším způsobem potírání sedláci a inteligence. Tímto došlo k ochromení vlivu církve, biskupové byli internováni, na biskupství uvedeni zmocněnci Státního úřadu pro věci církevní (SÚC), do církevních funkcí byli dosazováni kněží se státem když ne kolaborující, tak přinejmenším ochotně spolupracující, bylo znemožněno vydávání jakéhokoliv církevního tisku s výjimkou státem cenzurovaného, Československá strana lidová (ČSL), profilující se jako strana křesťanská, byla podřízena KSČ v rámci Národní fronty a její „obroda“ po únoru 1948 z ní udělala stranu poněkud jinou. Z oblastí, kde si přála KSČ uchovat zásadní vliv (a to byla takřka všechna místa počínaje bezpečnostními a vojenskými složkami, ale také justice, školství, tisk, vedoucí místa v úřadech i podnicích), byli křesťané vytlačováni, nestraníci tolerováni, komunisté bez ohledu na pracovní schopnosti dosazováni. Postavení římskokatolické církve bylo o to těžší, že zejména při vzniku první republiky byla nucena o svou existenci nelehce bojovat. Boj před válkou však byl veden přece jen demokratickými prostředky, na teror, který nastal po únoru 1948, nebyl připraven nikdo. Komunisté protikatolického citění po válce využívali, mimo jiné i jasným preferováním zejména církve Československé (od roku 1971 Církev československá husitská). Měli ostatně inspiraci v dobách ještě dřívějších, mnohá opatření církevní politiky Marie Terezie a Josefa II. z druhé poloviny 18. století byla za jejich vlády obnovena v původní či upravené podobě.³ Díky masivní propagandě mnoho lidí uvěřilo, že všechna špína, která byla za pomoci médií na římskokatolickou církev kydána, je pravda (ostatně to bude patrné i v případě Jana Buly).

Strategie nového režimu vůči církvi byla formulována v *Návrhu církevního oddělení Ústředního akčního výboru Národní fronty* v srpnu 1948.⁴ Tento dokument vytyčuje kroky, které bude nutno učinit, aby byla církev ovládnuta:

- Nahradit hierarchii v církvi jakýmsi sdružením.
- Připoutat duchovní k státu za pomoci nové mzdové politiky.
- Přerušit vazby s Vatikánem a vytvořit národní církev.

Tyto kroky byly postupně uskutečňovány s jediným cílem církev zlikvidovat. Straně bylo jasné, že se jedná o sílu, která by režimu mohla být nebezpečná.

Prvním krokem bylo odvolání chargé d'affaires Apoštolského stolce Gennaro Verolina v létě 1949 i jeho nástupce Ottavia de Liva v březnu 1950.⁵ Apoštolská internunciatura již

² BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 8.

³ Tamtéž, s. 15.

⁴ Tamtéž, s. 16.

⁵ Tamtéž, s. 19.

nebyla obsazena.⁶ Českému vyslanci u Apoštolského stolce Arturu Maixnerovi byl odebrán pas a místo něj byl do Vatikánu poslán Ilja Rath, který činnost vyslanectví ukončil.⁷

V dubnu 1949 byla jmenována církevní komise ÚV KSČ, která obdržela velmi široké pravomoci pro jednání s církevními představiteli včetně tvorby církevních zákonů.⁸ Jejím předsedou byl Alexej Čepička (pozdější ministr obrany), členy byli Vladimír Clementis, Zdeněk Fierlinger, Jiří Hendrych, Václav Kopecký a Viliam Široký. Pro počet šesti členů se vžil název „církevní šestka“.⁹ Obdoby – církevní trojky a pětky – vznikaly v okresech a krajích a měly velmi neblahý vliv při potlačování církve na nižších úrovních.

Biskupové pod dojmem nové situace a tlaku státu přistoupili na to, že budou jednat oni jako zástupci církve s činiteli Národní fronty coby zástupci státu. Z jednání tak byly vyloučeny složky, které by za standardních podmínek jednat měly – ministerstvo zahraničí a internunciatura.¹⁰ I od poloviny šedesátých let, kdy se vztahy alespoň částečně normalizovaly, jednalo za český stát ministerstvo kultury, nikoli zahraničí.¹¹ I z toho je zřejmé, jaký význam vedení státu těmto jednáním přikládalo.

Vztahy mezi církví a státem byly napjaté od samého začátku, protože biskupská konference odmítla uznat legalitu poúnorového režimu a zrušit suspenze kněží, kteří přijali politické funkce, jako například ministr zdravotnictví Josef Plojhar.¹² Je pravda, že ani biskupové nebyli ve svém postoji k novému zřízení jednotní: na straně smířlivé stál především litoměřický biskup Štěpán Trochta, stranu odmítavou zastupoval především královéhradecký biskup Mořic Pícha a pražský arcibiskup Josef Beran.¹³ Jednání mezi církví a státem definitivně skončila poté, co biskupové na své poradě v březnu 1949 ve Starém Smokovci objevili náhodou odposlouchávací zařízení, na což stát reagoval slovy ministra vnitra, že odposlouchávací zařízení tam mohl dát jedině Vatikán.¹⁴ V polovině roku 1949 stát možnost domluvy s biskupy zavrhl, odstavil je fyzicky z úřadů do různých internací a pokusil se vytvořit nové vedení církve založením tzv. Katolické akce, která se měla stát základem budoucí národní církve.¹⁵ O této akci bude pojednáno podrobněji v podkapitole textu o Janu Bulovi, protože měla dopad do jeho života.

V roce 1949 byly přijaty zákony a vládní nařízení, kterými mělo být podřízení církve státu dokončeno. Zákonné normy upravovaly dvě hlavní oblasti. První bylo to, že působení duchovních bylo vázáno na státní souhlas, který mu ovšem mohl být odebrán. Pokud kněz po jeho odebrání např. i doma sloužil mši, dopustil se trestného činu porušení zákona o hospodářském zabezpečení církví. Druhou, neméně významnou okolností bylo to, že stát na sebe převzal veškeré závazky spojené s činností církve, ať už šlo o platy duchovních, náklady na opravy staveb a podobně. Pro stát byla tato úprava výhodná, neboť získal veškeré příjmy z původně církevního majetku a mohl i finančně církev a duchovní motivovat k takovému jednání, jaké si sám představoval.¹⁶ Duchovní se stali na státu existenčně zcela závislí. Nově byl zřízen také Státní úřad pro věci církevní, který řídil církevní oddělení na ONV a KNV, v jejichž čele stáli církevní tajemníci. Byli to nadále oni, kdo ve skutečnosti řídili činnost církve.¹⁷ V jejich pravomoci bylo mimo jiné udělování či odebírání státního souhlasu,

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž, s. 20.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, s. 21.

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž, s. 22.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž, s. 23.

¹⁶ Tamtéž, s. 27.

¹⁷ Tamtéž, s. 29.

umístování do farností včetně přesunů, povolování poutí a procesí.¹⁸ V červnu téhož roku byli do biskupských konzistoří dosazeni vládní zmocněnci, bez jejichž podpisu nebylo možné vydávat žádná rozhodnutí těchto úřadů. Někteří zmocněnci začali dokonce vydávat své vlastní příkazy bez vědomí biskupa na úředních tiskopisech včetně úřední pečeti biskupství.¹⁹ Není jisté bez zajímavosti, že tito zmocněnci byli dosazeni na základě zákona z roku 1874, což je výslovně uvedeno např. v dokumentu o ustavení zmocněnce na Biskupství brněnské ze dne 15. června 1949.²⁰

Po duchovních všech úrovních od kaplana až po arcibiskupa byl požadován slib věrnosti republice, v němž se mj. zavazovali, že „*se vynasnaží podle svých sil podporovat budovatelské úsilí směřující k blahu lidu*“.²¹ Kněží byli rozděleni do 4 stupňů (od pomocných duchovních až po biskupy a arcibiskupy) a podle této stupnice byl slib skládán do rukou předsedy ONV, předsedy KNV, ministra pověřeného řízením SÚC a předsedy vlády.²² Až na opravdové výjimky (v Čechách 16 kněží a na Slovensku rovněž 16 kněží) kněží slib složili. Biskupové slib skládat odmítali, přesto po ukončení internace i oni jej složili (včetně arcibiskupa Berana, který odmítal složit slib 13 let).²³

Nátlak na církve všemi možnými formami pokračoval i v roce 1950, kdy vstoupila v platnost povinnost uzavřít sňatek občanskou formou na úřadě, po němž mohl následovat sňatek církevní. Zároveň bylo církvím odebráno vedení matrik coby veřejných knih sloužících státu; nadále vedly pouze církevní matriky křtů, sňatků a pohřbů.²⁴ V tomto roce proběhl monstrproces s představiteli řeholí, likvidace mužských i ženských řeholních řádů, byly přerušeny styky s Vatikánem, bohoslovecké fakulty vyjmuty z univerzit, místo uzavřených seminářů byly ustaveny dva semináře pro celou republiku, zřízeny Pomocné technické prapory (PTP), k nimž musela narukovat značná část kněží a řeholníků, kteří dosud neměli splněnou základní vojenskou službu, naposledy se konaly slavnostní průvody Božího těla.²⁵ Biskupové byli internováni na neznámých místech, olomoucký světící biskup Stanislav Zela byl odsouzen za velezradu na 25 let vězení.²⁶

V roce 1954 byl ze stejného důvodu i ke stejné délce trestu odsouzen litoměřický biskup, salesián Štěpán Trochta. Ke 13 letům vězení byl odsouzen tajně vysvěcený biskup Karel Otčenášek.²⁷ Pronásledování ze strany nového režimu bylo prováděno důsledně, proto nebyli „opomenuti“ ani řadoví kněží, např. v roce 1956 bylo vězněno 384 z nich, z toho 204 si odpykávalo trest vyšší než 10 let (údajným trestním činem v jejich případě bylo vyzvědačství a velezrada).²⁸ Farář Toufar z Číhošti byl ubit při výsleších během vyšetřování tzv. číhošťského zázraku,²⁹ v Babickém případě byli tři kněží popraveni, další dva odsouzeni k mnoha letům vězení.³⁰ Přičteme-li k tomu výčtu další procesy s katolickými intelektuály, kteří byli rovněž vězněni bez důvodu až do šedesátých let, je jasné, že veškerá činnost církve v padesátých letech byla ochromena, zúžena na stále omezenější „praktikování“ víry prostých věřících.

¹⁸ Tamtéž, s. 33.

¹⁹ Tamtéž, s. 29.

²⁰ Tamtéž, s. 30.

²¹ Citováno podle BALÍK – HANUŠ, s. 34.

²² Tamtéž, s. 35.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž, s. 39.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž, s. 77.

²⁷ Tamtéž, s. 78.

²⁸ Tamtéž, s. 117.

²⁹ Tamtéž, s. 36.

³⁰ Tamtéž, s. 119.

Není možné na malém prostoru bakalářské práce ani vyjmenovat, natož více přiblížit všechny útrapy pramenící z pronásledování církve v padesátých letech, ale snad i z tohoto stručného výběru je patrné, jak těžká byla doba, v níž Jan Bula jako kněz působil.

1.2 Situace v okrese Moravské Budějovice

Chci se nyní pokusit o alespoň malý exkurz do oblasti, v níž Jan Bula působil jako kněz. Jeho farnost Rokytnice nad Rokytnou patřila do okresu Třebíč, do okresu Moravské Budějovice spadala obec Babice, v níž se odehrály události, které měly zásadní vliv na dramatický konec jeho života.

Události, jejichž účastníkem se stal, měly určité důvody, podhoubí, nevznikly z ničeho. V první řadě je třeba podotknout, že moravskobudějovický kraj byl již za 2. světové války oblastí, kde působily organizace bojující proti německému nacismu. Největší a nejvýznamnější partyzánskou skupinou v okrese byla skupina Lenka – Jih.³¹ Zárodek skupiny vznikl z čtyřčlenné parašutistické skupiny Spelter, která přes veškeré nesnáze počínající špatným doskokem, ztrátě velitele, odmítnutí spolupráce ze strany pekaře Kouřimského v Nové Říši³² a konče prozrazením konfidenty gestapa,³³ po boji, v němž zůstali ze čtyřčlenné skupiny pouze dva, přece za vydatné pomoci Antonína Plichty vybudovala mohutnou organizaci, která na konci války měla 12 oddílů³⁴ a v nich přes 200 členů.³⁵ V oblasti Moravských Budějovic působilo celkem 5 skupin této organizace.³⁶ Její činnost byla o to významnější, že se podařilo sestrojít novou vysílačku a navázat spojení s Londýnem.³⁷ V dubnu 1945 došlo ke dvěma úspěšným shozům zbraní, které byly pro další odbojovou činnost nezbytně nutné. Poměrně významná část těchto zbraní byla ukryta na babickém hřbitově v hrobce, část na faře pod včelínem, další na faře v Jaroměřicích nad Rokytnou, kde je ukrýval R. D. Jan Podveský, který sehrál důležitou roli i v případě babickém o šest let později.³⁸ Na konci války partyzáni pomáhali Revolučním národním výborům postupně přebírat moc od německé okupační správy, činnost skupiny byla ukončena 30. května 1945.³⁹ Vývoj situace za války byl významným faktorem dalšího dění v oblasti. Z dochovaných pramenů je zřejmé, že komunisté tvořili pouze nepatrnou část členů skupiny, naopak významný podíl i na vedení skupiny měli lidé, kteří byli později označeni za kolaboranty a zrádce, ať už to byl již zmiňovaný Antonín Plichta, nebo dva kněží: R. D. Jan Podveský nebo R. D. Jindřich Hladík, který byl dokonce velitelem skupiny v Šebkovicích.⁴⁰ Kromě jejich ideového zaměření se po únoru 1948 místní komunisté obávali také zbraní, které po válce zůstaly ukryty mezi lidmi, protože existovala obava, že by mohla vzniknout nová partyzánská skupina, tentokrát již však namířená proti nim.

V roce 1946 se konaly první poválečné volby, v nichž v okrese Moravské Budějovice zvítězili lidovci, komunisté byli druzí; v samotném městě byli komunisté předstíženi nejen lidovci, ale i národními socialisty.⁴¹ Vezmeme-li v potaz výsledky v rámci celé české části republiky, je zřejmé, že na Moravskobudějovicku utrpěli komunisté drtivou porážku. Pro zajímavost uvedu ještě výsledky v Babicích, které také mnohé napovídají: lidovci 89, sociální

³¹ JANOUŠEK, Pavel. *Případ Babice*, s. 11.

³² ZEJDA, Radovan. *Babice: věnováno 50. výročí všech obětí*, s. 54.

³³ JANOUŠEK, cit. d., s. 12.

³⁴ ZEJDA, cit. d., s. 55.

³⁵ JANOUŠEK, cit. d., s. 15.

³⁶ Tamtéž s. 13.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 14.

³⁹ Tamtéž, s. 15.

⁴⁰ Tamtéž, s. 13.

⁴¹ Tamtéž, s. 16.

demokraté 46, komunisté 27, národní socialisté 5 hlasů.⁴² Ve všech obcích, které hrály zásadní roli v babickém případě, lidovci poměrně výrazně zvítězili. To samozřejmě mělo své důvody. Moravskobudějovicko byl zemědělský kraj, rolníci pravidelně minimálně v neděli navštěvovali bohoslužby, čímž projevovali svou živou víru v Boha. Většina obyvatel zejména na vesnicích se komunistickou ideologií přesvědčit nenechala. Lidová strana převzala voliče po válce zakázané agrární strany,⁴³ mnozí kněží byli v této straně členy či dokonce funkcionáři. Jejich vliv na názory prostých rolníků byl značný, což komunisté poznali a vedli svůj boj proti nim. Po únoru 1948 byl R. D. Jindřich Hladík zbaven mandátu zemského poslance za lidovou stranu. Komunistická strana se snažila rychle „očistit“ i místní národní výbory od většiny nekomunistických členů, což se jí zejména na vesnicích dařilo jen s velkými obtížemi, protože zde měly místní organizace KSČ nízký počet členů, navíc mnohdy nevalné úrovně.⁴⁴ Po volbách v roce 1948, kdy již byly postaveny kandidátky Národní fronty (v okrese Moravské Budějovice bylo odevzdáno 10,5 % bílých lístků a 5,5 % hlasů bylo neplatných, což byl pro komunisty jeden z nejhorších výsledků v republice⁴⁵), čistky v orgánech samosprávy pokračovaly. Dle zprávy okresního akčního výboru NF v Moravských Budějovicích bylo z místních národních výborů odstraněno 315 lidovců a 60 národních socialistů.⁴⁶

Kněží v okrese se postavili velmi vlažně k jednání tzv. Katolické akce, kdy se nepodařilo vybrat ani 20 účastníků z okresu na krajskou konferenci, prohlásili za nekatolický tisk komunisty ovládané Katolické noviny, byl přečten pastýřský list arcibiskupa Berana. Komunisté na to reagovali vydáváním různých propagandistických brožur, sledováním nedělních mší a hlášeními o tom, jaké kázání ten který kněz měl. Bylo nutno poškodit pověst církve a kněží radikálněji, zdiskreditovat ji.

Od 1. dubna 1949 byla zahájena kampaň k zakládání jednotných zemědělských družstev, kterými měli být zcela ovládnuti soukromě hospodařící rolníci a venkov jako celek.⁴⁷ Zpočátku byla využívána hlavně agitace, ovšem s nevalným výsledkem, lidé opouštěli schůze, někdy docházelo k slovnímu i fyzickému napadení agitátorů.⁴⁸ Do roku 1950 bylo v okrese založeno jen 14 jednotných zemědělských družstev, což byl do značné míry výsledek vysoké morální autority Antonína Plichty, který se proti zakládání stavěl celou vahou své osobnosti.⁴⁹ Dalším důvodem neúspěchu byl i fakt existence hospodářských družstev, která v oblasti existovala již od konce 19. století, a sdružovala rolníky s cílem co nejefektivnějšího využití mechanizace a prodeje plodin i dobytka.⁵⁰ Proto vládnoucí strana tato družstva zrušila a přistoupila k systému povinných dodávek státu, které byly záměrně stanovovány natolik vysoké, aby je nebylo možno splnit. Potom následovaly kontroly, zabavování zásob, peněžité tresty, nucený výkup zemědělských strojů bez náhrady a výměna pozemků za pozemky umístěné dále a horší kvality.⁵¹ Když se tzv. vesnický boháč (rolník s více než 15 ha půdy) nepodvolil, byl vydán zákaz zaměstnávat námezdní síly, uvalena národní správa a rolník byl i s rodinou vystěhován.⁵² Bylo potřeba zničit jej za každou cenu.

Takovýto teror nezůstal bez odezvy. Rozsah práce mi nedovoluje podrobně popsat protikomunistický odboj v okrese Moravské Budějovice, takže jen velmi stručně považují za

⁴² Tamtéž, s. 17.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž, s. 21.

⁴⁵ Tamtéž, s. 22.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž, s. 30.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ ZEJDA, cit. d., s. 99.

⁵⁰ Tamtéž, s. 58.

⁵¹ JANOUŠEK, cit. d., s. 31.

⁵² Tamtéž.

nutné zmínit, že tento byl vyprovokován nejen terorem strany, ale mnohdy od samého počátku byl stranou kontrolován a řízen. Je tragickou skutečností, že poté, co se v regionu vytvořily skupiny lidí, které chtěly aktivně vystoupit proti nově nastolenému režimu, byly velmi brzy infiltrovány agenty StB. Například odbojová skupina Gustava Smetany byla přímo vedena agentem StB Františkem Marečkem, který vystupoval jako údajný západní důstojník pod krycím jménem major Vašek.⁵³ Bohužel těmto nástrahám podleli i zkušení odbojáři z 2. světové války (jako například Antonín Plichta), snad proto, že si nebyli ochotni připustit, jakých podvodů jsou schopni lidé stejného národa, jako byli oni. Jejich osudy jsou v literatuře týkající se babického případu poměrně podrobně zachyceny, proto po nastínění situace na Moravskobudějovicku po únoru 1948 přejdu k životu Jana Buly.

⁵³ Tamtéž, s. 38.

2 ŽIVOT JANA BULY

2.1 Dětství a dospívání

Jan Bula se narodil 24. června 1920 rodičům Antonínu a Marii Bulovým, kteří žili v rodinném domě v Lukově, č. p. 86. Lukov je vesnice, která se nachází 2,5 km severovýchodně od Moravských Budějovic. Narodil se na svátek sv. Jana Křtitele, což zřejmě ovlivnilo i volbu jeho jména a křestního patrona.⁵⁴ Je zajímavé, že i kostel v obci je zasvěcen tomuto světcovi. Byl pokřtěn hned v den svého narození, kmotry mu byli manželé František a Marie Nechvátalovi z Lukova, pokřtěn byl R. D. Cyrilem Bilíkem.⁵⁵

Otec Jana Buly, Antonín, pracoval na severozápadní dráze. Manželka se do Lukova přivdala. Antonín si ji vzal za manželku 27. ledna 1920⁵⁶ poté, co její první manžel padl v 1. světové válce. Z tohoto manželství měla již syna Ladislava. Jan byl nejstarším dítětem z druhého uzavřeného manželství. Jeho mladší sourozenci se jmenovali Marie a Antonín.⁵⁷ Jak sestra Marie vzpomíná, byl Jeník hodný, poslušný, veselý a dobře se učil.⁵⁸

Do obecné školy chodil v Lukově, od roku 1931 navštěvuje Státní reálné gymnázium v Moravských Budějovicích, kde mezi jeho spolužáky byl i Ladislav Malý.⁵⁹ Patřil mezi jeho kamarády, seděli spolu v jedné lavici⁶⁰, do stejné třídy chodili až do kvarty.⁶¹ Setkání s ním po mnoha letech bude pro Jana Bula osudové. Studia na gymnáziu zakončil v roce 1939 zkouškou z dospělosti. Podle vysvědčení dospělosti se zdá, že nebyl nikterak excelentním studentem: známku výborně obdržel z povinných předmětů pouze z náboženství, naopak dostatečně z jazyka německého, latinského, francouzského, vlastivědy, matematiky, přírodopisu, fyziky a deskriptivní geometrie.⁶² Na vysvědčení je však konstatováno, že „vyhověl zákonným požadavkům a může být zapsán jako řádný posluchač na vysoké škole“.⁶³

2.2 Studia na kněze, válečné nasazení

Během dospívání v Janu Bulovi dozrávalo rozhodnutí stát se knězem. Na toto rozhodnutí měl významný vliv R. D. Florián Zanáška, který jej vyučoval z předmětu náboženství na budějovickém gymnáziu.⁶⁴ Jeho víra byla upevněna svátostí biřmování, kterou mu udělil 1. června 1932 brněnský biskup Josef Kupka.⁶⁵ Protože rodiče nebyli proti tomuto rozhodnutí,

⁵⁴ Matrika Moravské Budějovice, Lukov 1920, narození, svazek VI, strana 132, poř. č. 9.

⁵⁵ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytinou, rodný a křestní list, matrika 6, kniha Lukov, list 132, poř. č. 9.

⁵⁶ Matrika Moravské Budějovice, Lukov 1920, narození, svazek VI, strana 132, poř. č. 9.

⁵⁷ RŮŽIČKA, Jan. Život Jana Buly. In: RŮŽIČKA, Jan - Petra CHALUPOVÁ. *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo: Sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly*, s. 59.

⁵⁸ Biskupství brněnské (dále jen BB), Diecézní církevní soud v Brně (dále jen DCS), neuspořádáno, ze vzpomínek Marie Krotké, rozené Bulové, nedatováno.

⁵⁹ RŮŽIČKA, cit. d., s. 59.

⁶⁰ NAVARA, Luděk - Miroslav KASÁČEK. *Mlynáři od Babic: nová fakta o osudovém dramatu padesátých let*, s. 239.

⁶¹ ZEJDA, cit. d., s. 82.

⁶² Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytinou, Vysvědčení dospělosti Státního reálného gymnázia v Moravských Budějovicích ze dne 12. 6. 1939.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ DUNDA, Marek. Mladý mučedník z Vysočiny. In: *Milujte se!: časopis pro novou evangelizaci*. 2009, roč. 3, č. 10, s. 12.

⁶⁵ Tamtéž.

vstoupil v roce 1939 do kněžského alumnátu v Brně na Antonínské ulici.⁶⁶ V tomto místě sídlily dvě instituce, první z nich – diecézní bohoslovecké učiliště – pečovala o vzdělání budoucích kněží, druhá – biskupský alumnát – o jejich duchovní formaci.⁶⁷ Protože nejprve budova na Antonínské ulici, a zakrátko nato i budova chlapeckého semináře na ulici Veveří, byla zabavena německými okupanty, museli se všichni bohoslovci sestěhovat do biskupských budov a kanovníckých domů na Petrově. Prostory tam však pro tolik studentů nebyly vyhovující a studenti strádali nedostatkem místa.⁶⁸ Nedostatek jídla pomáhali Janu Bulovi vyřešit rodiče, kteří posílali jídlo do Brna po jeho sestře.⁶⁹ Německá okupační moc však tyto problémy zanedlouho sama „vyřešila“ tím, že začala studenty odesílat na práce v rámci totálního nasazení. Tento osud postihl i Jana Bulu, který byl nucen přerušit studia od 17. února 1943 a nastoupit do keramického závodu ve Vranovské Vsi.⁷⁰ Na základě žádosti regenta alumnátu ThDr. Karla Skoupého, v níž uvedl, že „v brněnské diecézi vládne velký nedostatek kněží“⁷¹, bylo Janu Bulovi počínaje 13. května 1944 umožněno pokračovat ve studiu na diecézním bohosloveckém učilišti s tím, že až do ukončení studia bude vydržován svými rodiči.⁷² Již během studia se projevovaly kladné stránky a schopnosti Jana Buly. Kněz Josef Valerián vzpomíná, že Jan Bula byl ochráncem mladších studentů, pomáhal jim při studiu, maloval, psal básně, jeho tvář se stále usmívala.⁷³

Po skončení války, 29. července 1945, udělil olomoucký světící biskup Stanislav Zela kněžské svěcení i Janu Bulovi.⁷⁴ Svou primiční mši svatou slavil 5. srpna 1945 v rodném Lukově.⁷⁵ Pro celou vesnici to byla obrovské sláva, protože to byla první primice v Lukově. Své kněžské motto vyjádřil Jan Bula na svém primičním obrázku slovy: „*Chválen buď Bůh, jenž nezamítl mou prosbu a své milosti mi neodepřel (Žalm 64,20)*“.⁷⁶

V Lukově v témže roce Jan Bula také oddával svou sestru.⁷⁷

2.3 Kooperátor v Rokytnici nad Rokytnou

K datu 1. srpna 1945 byl Jan Bula ustanoven jako kooperátor (kaplan) do farnosti Rokytnice nad Rokytnou, jejíž farní kostel je rovněž zasvěcen sv. Janu Křtiteli. Tento světec bude kněze provázet až do samého závěru jeho krátkého života. Tamní farář Stanislav Lakomý z důvodu nemoci požádal o zdravotní dovolenou a po dobu jejího trvání jej měl Jan Bula zastupovat v rozsahu delegace, kterou mu kněz udělí.⁷⁸ Je bezesporu zajímavé, že pro státní úřady byl stanoven jako kooperátor v Horním Újezdě, kde mu také byla přiznána kongrua ve výši 8 820,- K, a drahotní přírůstek ve výši 6 900,- K.⁷⁹ Sám měl požádat místního pana faráře, aby mu kongruu každý měsíc posílal do Rokytnice nad Rokytnou.⁸⁰ Důvodem bylo zřejmě to, že bylo nutno vycházet ze systematizovaných míst. S účinností od 1. října

⁶⁶ RŮŽIČKA, cit. d., s. 60.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž, s. 61.

⁶⁹ BB, neuspořádáno, ze vzpomínek Marie Krotké, rozené Bulové, nedatováno

⁷⁰ RŮŽIČKA, cit. d., s. 61.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² BB, DCS, neuspořádáno, potvrzení o studiu ze dne 27. 6. 1944.

⁷³ DOLEŽAL, Miloš. *Chtěl jsem být blanickým rytířem: rozhovory s účastníky protinacistického a protikomunistického odboje*, s. 174.

⁷⁴ RŮŽIČKA, cit. d., s. 62.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ BB, DCS, neuspořádáno, primiční obrázek Jana Buly.

⁷⁷ BB, DCS, neuspořádáno, ze vzpomínek Marie Krotké, rozené Bulové, nedatováno

⁷⁸ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, ustanovení č. j. 4020 ze dne 12. 8. 1945.

⁷⁹ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, Úřad Zemského národního výboru v Brně, č. j. 6582-IV/14 ze dne 26. 9. 1945.

⁸⁰ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, ustanovení č. j. 4020 ze dne 12. 8. 1945.

1945 byl R. D. Jaroslav Hudec, který dosud vázal kooperátorské místo v Rokytnici nad Rokytnou, ustanoven administrátorem v Šitbořicích a Jan Bula byl ustanoven kooperátorem Rokytnice nad Rokytnou.⁸¹ Na svém novém působišti nejen vysluhoval svátosti, ale také vyučoval náboženství nejen v Rokytnici nad Rokytnou, ale také na měšťanské škole v Čáslavicích, k čemuž mu každoročně obnovovala povolení Zemská školní rada v Brně.⁸² Biskupská konsistoř k této činnosti udělila juristickou i kanonickou misi.⁸³

Sám pak musel prokázat své znalosti u farních konkurzních zkoušek opakujících se po třech letech v předmětech fundamentální teologie, exegeze Starého zákona, exegeze Nového zákona, dogmatická teologie, morální teologie, pastorální teologie, kanonické právo a rétorika.⁸⁴

Mladý kněz se kromě svých kněžských povinností zapojil rovněž do života v Rokytnici nad Rokytnou. Byl členem Československé strany lidové, navštěvoval místní organizaci Orla, maloval, včelařil, choval domácí zvířectvo (kozy a slepice).⁸⁵ Brzy se stal oblíbený zejména mezi mládeží. Podle pamětníků měl velké osobní kouzlo, byl milý, přátelský a laskavý.⁸⁶

Farář Lakomý 22. července 1949 zemřel.⁸⁷

2.4 Administrátor v Rokytnici nad Rokytnou

S účinností od 22. července 1949 byl ustanoven administrátorem v Rokytnici nad Rokytnou Jan Bula.⁸⁸

Jako dočasný správce farnosti musel přebrat veškeré starosti faráře včetně finančních a stavitelských.⁸⁹ Již zanedlouho po jmenování administrátorem se rozhodl, že opraví kostel včetně vnitřního vybavení. Navzdory nedostatku peněz měl poměrně velké plány, které jsou patrné z jeho korespondence s Chrámovým družstvem pro republiku Československou v Pelhřimově, která započala v září 1949. Hlavním cílem bylo pořídit nový oltář, dále zpovědnice, lavice, renovovat plastiky a obrazy. Družstvo poslalo do Rokytnice nad Rokytnou architekta Ing. Jiřího Kříže, který se ujal realizace Bulovy objednávky. Oba pojil stejný zájem: vytvořit dílo hodnotné nejen pro dnešek, ale pro každou budoucnost. Rozpočet na nový oltář činil 235 000 Kčs.⁹⁰ Je otázkou, z čeho chtěl Jan Bula tuto akci financovat, když hotovost a vklady na účtech při odevzdávce majetku nečinily ani 20 000 Kčs.⁹¹ Poslední dopis týkající se nabídky mramorové dlažby k oltáři je ze dne 12. března 1951.⁹² V té době měl však už kněz zcela jiné starosti, nesrovnatelně horší než to, jak opravit oltář a z čeho zaplatit opravu.

⁸¹ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, Biskupská konsistoř Brněnská, č. j. 5430 ze dne 18. 9. 1945.

⁸² Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, Kapitulní konsistoř v Brně, č. j. 3571 ze dne 27. 3. 1946.

⁸³ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, Kapitulní konsistoř v Brně, č. j. 26784/46-II/1 ze dne 14. 9. 1946.

⁸⁴ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, Lecturis salutem Jan Bula, č. 13585, 11372, 11844, 9056.

⁸⁵ Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA), Fond C 145 Státní soud Brno, karton 233, soupis majetku Jana Buly.

⁸⁶ NAVARA-KASÁČEK, cit. d., s. 99.

⁸⁷ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, Biskupská konsistoř Brněnská, Jan Bula administrátorem v Rokytnici nad Rokytnou, č. j. 7210 ze dne 24. 7. 1949.

⁸⁸ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, Decretum Administratorum, Num. 7210 z 24. 7. 1949.

⁸⁹ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, protokol o odevzdávce jmění movitého i nemovitého ze dne 4. 8. 1949.

⁹⁰ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, dopis Chrámového družstva ze dne 27. 7. 1950.

⁹¹ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, protokol o odevzdávce jmění movitého i nemovitého ze dne 4. 8. 1949.

⁹² Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, dopis Chrámového družstva ze dne 12. 3. 1951.

2.5 Tzv. Katolické akce

Musíme se však vrátit poněkud nazpět. Komunistická strana se snažila církve likvidovat nejen zvenku, ale v počátečních letech diktatury zejména zevnitř. Toto úsilí se projevovalo pokusy oddělit českou církev od světové, zejména od jejího vedení ve Vatikánu, a vytvořit církve „národní“.

K tomuto účelu mělo posloužit založení tzv. Katolické akce, v níž se měli účastnit především katolíci, označovaní jako pokrokoví, jinými slovy souhlasící (nebo alespoň mlčky tolerující) komunistický režim v naší zemi. Ustavující konference Katolické akce se konala 10. června 1949. Je paradoxní, že zatímco členové skutečné Katolické akce byli zavíráni do vězení, název byl komunisty a jejich přísluhovači zneužit na základě usnesení schůze širšího předsednictva ÚV KSČ ze dne 25. dubna 1949.⁹³ Tzv. Katolická akce ústy uznala pravomoc papeže i biskupů. Současně rozhodně odsoudila kapitalismus jako „*ztělesnění sobectví v životě hospodářském i soukromém, systém naprosto protikřesťanský a hříšný*“.⁹⁴ Vyjádřila přesvědčení, že „*nebude míru ve světě, dokud výdělkářská společnost nebude nahrazena socialistickou*“, pokrytecky dala vinu na ztroskotání jednání mezi státem a církví episkopátu... odsoudila rozvratnou činnost některých kněží... vyjádřila přesvědčení, že „*tento program je programem zdrcující většiny kněžstva i katolického lidu*“.⁹⁵ Snahou celé akce bylo zajistit komunistům podporu alespoň části kněží, zejména v řadách nižšího duchovenstva. Vedení církve ovšem nemínilo obdobné iniciativy trpět a dekretem Nejvyšší Posvátné kongregace Svatého oficia z 20. června 1949 byla komunistická Katolická akce odsouzena jako schismatická a „*ti, kteří kní dobrovolně a vědomě přistoupili nebo v budoucnu přistoupí... samým činem upadli nebo upadnou do exkomunikace*“.⁹⁶ Před tímto trestem byli *Oběžníkem pro české katolické duchovenstvo z biskupských porad* dne 7. června 1949 varováni čeští kněží.⁹⁷

Se vznikem Katolické akce obdržely krajské výbory NF pokyny, že mají zajistit podpisové akce pod prohlášení Katolické akce s tím, že podstatné jsou podpisy kněží, nikoli laiků.⁹⁸ Celou kampaň osobně řídil a dálnopisy organizoval generální tajemník Komunistické strany Československa Rudolf Slánský.⁹⁹ O podpisových akcích byly vyhotovovány zprávy, které obsahovaly seznamy kněží, datum navštívení, stanovisko k prohlášení Katolické akce a zdůvodnění postoje. Například v okrese Třebíč z 23 navštívených kněží podepsal právě Jan Bula a jeho nadřízený Stanislav Lakomý, ovšem s poznámkou odvolává (míněn podpis). Původní detailní rozpis pro zajímavé hodnocení Jana Buly ocitují: „*Bula – kaplan pokrokový, četl velmi pozorně, souhlasí. P. rada přál by si, by došlo k dohodě mezi církví a státem. Podepsali oba s výhradou na str. 4 odst. o discip. trest. kněží.*“¹⁰⁰ Co se vlastně přihodilo? Oba kněží prohlásili, že by byli rádi, kdyby došlo k dohodě mezi církví a státem. Proto podepsali s tím, že jejich podpisy nebudou nikde zneužity. Po zveřejnění v tisku a výzvě biskupa Skoupého, aby kněží stáli za ním, podepsali 13. června 1949 oba projev oddanosti arcibiskupovi Dr. Beranovi a biskupovi brněnskému Dr. Skoupému.¹⁰¹ Krajský akční výbor Národní fronty v Jihlavě sepsal zprávu o průběhu organizování Katolické akce v Jihlavském

⁹³ RÁZEK, Adolf. *StB+ justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 84.

⁹⁴ BULÍNOVÁ, Marie - Janišová. MILENA - Karel KAPLAN. *Církevní komise ÚV KSČ, 1949-1951: edice dokumentů*, s. 155.

⁹⁵ Tamtéž, s. 156 - 157.

⁹⁶ Tamtéž, s. 180.

⁹⁷ Tamtéž, s. 150.

⁹⁸ Tamtéž, s. 155.

⁹⁹ Tamtéž, s. 154.

¹⁰⁰ MZA v Brně, fond G 658 Krajský výbor Národní fronty v Jihlavě, inv. č. 361, karton 112.

¹⁰¹ BB, DCS, neuspořádáno, opis proslovu učiněného dne 19. 6. 1949 k věřícím od oltáře v kostele v Rokytnici nad Rokytinou kaplanem Janem Bulou.

kraji, v níž konstatuje, že „z celkového počtu 253 duchovních podepsalo prohlášení bez výhrad 31 duchovních, 12 mělo určité výhrady, 80 projevilo ústní souhlas, 76 odmítlo, z toho asi polovina ostře, druhá polovina takticky, ostatní nebyli navštíveni, zejména řádoví kněží, poněvadž návštěvu klášterů znemožnili představení. Byl znatelně nepříznivý vliv způsobených tlakem církevních představitelů... zejména budějovického biskupa Dr. Hloucha.“¹⁰²

2.6 Oběžník

K celé záležitosti se Jan Bula vrátil v neděli 19. června 1949 v komentáři k *Oběžníku katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu*, který přečetl při ranní mši: „...po delší době jsme uvolili, že podepíšeme toto prohlášení s klausulí: My podepsaní uznáváme za jedině oprávněně zástupce Církve a naše v jednání mezi církví a státem – biskupy, jimž plně důvěřujeme a souhlasíme, aby jednání ve smyslu předloženého prohlášení bylo obnoveno, aby došlo k oboustranné dohodě... členové ONV v Třebíči čestným slovem slíbili, že naše podpisy nezneužijí a nebudou uveřejněny na prohlášení Katolické akce... čestné slovo nebylo dodrženo a naše jména se objevila za prohlášením tzv. katolické akce v denním tisku.“¹⁰³

Tato neděle však měla sehrát mnohem důležitější úlohu v životě nejen mladého kněze Jana Buly, ale celé církve. Jan Bula obdržel poštou *Oběžník katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu*, který byl podepsán pražským arcibiskupem Beranem zároveň s pokynem, že má být 19. června 1949 na slavnost Božího těla přečten z kazatelny.¹⁰⁴ Protože však vedení státu byl tento fakt předem znám, nastoupilo do protiútku. Kněží (a mezi nimi i Jan Bula – toho v neděli ráno navštívily hned tři úřední osoby s tím, že čtení oběžníku je zakázané pro protistátní obsah)¹⁰⁵ byli důrazně varováni, že oběžník číst nesmí. Dále byli informováni, že v případě neuposlechnutí tohoto varování bude jejich konání kvalifikováno jako protizákonné. Většina se skutečně zalekla a oběžník nečetla. Na tomto místě není možné alespoň stručně se nezmínit, co vůbec bylo obsahem oběžníku, proč z něj měla vládnoucí komunistická strana takové obavy. Biskupové, jejichž jménem list podepsal arcibiskup pražský (pozdější kardinál) Beran, vyjadřují znepokojení nad tím, že stát všemožnými způsoby zasahuje do vnitřních záležitostí církve včetně obsazování beneficií. Vůči církvi je postupováno nepřátelsky, je jí nepravdivě dáván za vinu ztroskotání jednání o vyřešení poměru státu a církve. Byl zastaven veškerý katolický tisk včetně úředních věstníků diecézí *Acta curie*. Do církevních organizací jsou dosazováni komisaři a vládní zmocněnci. Je patrné, že jde o podřízení církve protikřesťanskou, marxistickou ideologií. Dále oběžník znovu vyjasňuje, že tzv. Katolické akce je hnutí rozkolné, a že její organizátoři upadli do exkomunikace. Vyzývá ty, kdo se připojili k tzv. Katolické akci z nevědomosti nebo donucení, k odvolání prohlášení. Další jednání by za splnění tří podmínek bylo možné, ovšem „každý český a slovenský katolík si musí uvědomit, že nadešel čas zkoušky, ... že je třeba jasného nesmlouvavého postupu, protože jde o věčnou spásu každé nesmrtelné duše.“¹⁰⁶ Další vývoj ukázal, že se jednalo o slova vskutku prorocká.

Jan Bula oběžník nejen přečetl, ale doplnil jej i svým komentářem, což mu v budoucnu bylo přičteno „k dobru“ a ublížilo. Komentář obsahoval kromě již výše citovaného vyjádření k podpisu Katolické akce tento komentář, rozdělený na dvě části. První uvozovala čtení oběžníku: „...dnes, kdy jsme se jako jedna rodina sešli, abychom opravdu manifestačním

¹⁰² MZA v Brně, fond G 660 Krajský výbor Národní fronty v Brně, karton 54.

¹⁰³ BB, neuspořádáno, opis proslovu učiněného dne 19. 6. 1949 k věřícím od oltáře v kostele v Rokytnici nad Rokytnou kaplanem Janem Bulou.

¹⁰⁴ RŮŽIČKA, cit. d., s. 66.

¹⁰⁵ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, trestní oznámení na Jana Bulu ze dne 1. 7. 1949, č. j. A-8521/50510-1949.

¹⁰⁶ BULÍNOVÁ, cit. d., s. 171.

způsobem ukázali svou věrnost Kristu svátostnému, chci jménem i svým, aby jednou už bylo jasno, vám přečíst nezkreslenou pravdu o stavu jednání mezi církví a státem, o správném stanovisku každého katolíka... “¹⁰⁷ Závěrem Jan Bula dodal: „Uvažte každý, každý svůj čin dobře! My nechceme zradit ani svůj národ, ani vás, ale ani Krista. Krista dovedl zradit jen Jidáš... odstrašující případ každého zrádce. Vy buďte věrni. Nezklamte důvěru své církve, do níž jste se narodili, aby nemusela nad vámi jednou plakat a nezlořečily vám vaše děti... “¹⁰⁸

2.7 Trestní stíhání a pokuta za čtení Oběžníku

Knězova statečnost se neobešla bez následků. Krajské velitelství StB Jihlava na něj podalo Okresní prokuratuře v Třebíči trestní oznámení pro šíření poplašných zpráv.¹⁰⁹ Bylo mu v něm kladeno za vinu, že mohl ohrozit veřejný pořádek, bezpečnost a vážnost veřejné moci, vzbuzovat dojem, že se věřícím ze strany státu děje křivda a upírají se jim ústavní práva. Pohoršilo mu i to, že nedbal na varování úředních osob a přečetl vlastní komentář.

Jako přílohy trestního podání jsou také protokoly o výslechu praporčíka Eduarda Chytky,¹¹⁰ který vypověděl o dění v kostele na ranní mši o slavnosti Božího těla (sledoval ji z kůru spolu s předsedou MNV Auerem), zejména pak o četbě oběžníku a komentáři Jana Buly (který si od něj sám vyžádal) a předsedy MNV Jana Auera, který kromě informací již zapsaných u protokolu Chytky podal informaci o tom, že obžalovaného Jana Bulu před čtením varovali.¹¹¹ Státní orgány nelenily a už 11. srpna 1949 Okresní prokuratura v Třebíči předává obžalovací spis Okresnímu soudu v Třebíči.¹¹² Podle obžaloby spáchal Jan Bula trestný čin pobuřování proti republice a šíření poplašné zprávy, oba přečiny dle zákona číslo 231/48 Sb.¹¹³

Hlavní přelíčení se konalo 6. září 1949. Na přelíčení Jan Bula vypověděl, že zmíněné úřední osoby se ptaly na pastýřský list, on jim v rozespalosti vypověděl, že žádný neobdržel (obdržel oběžník, na nějž si z důvodu rozespalosti nevzpomněl). Oběžník přečetl, protože to považoval za svou povinnost. Neuvažoval o tom, že by obsahoval závadné věty. Také zmínil svůj kladný postoj k lidově demokratickému zřízení, který se projevuje vyplňováním statistik na MNV a vlasteneckými projevy.¹¹⁴ Okresní soud naznal, že obviněný je vinen v plném rozsahu a odsoudil jej k nepodmíněnému trestu tuhého vězení v délce jednoho měsíce a k úhradě soudního řízení. Zdůvodnění je ve své podstatě opsáním obžalovacího spisu Okresní prokuratury v Třebíči snad s tím rozdílem, že Janu Bulovi byly přiznány jako polehčující okolnosti zachovalost, skutkové doznání a to, že byl ke svému činu sveden.¹¹⁵ Prostřednictvím svého advokáta, JUDr. Karla Kapouna, se Jan Bula proti rozsudku odvolal dne 23. září 1949. Argumentoval tím, že nemohl šířit poplašnou zprávu, protože nevěděl a nemohl vědět, že oběžník obsahuje nepravdivé zprávy. Protože to nevěděl on jako duchovní, nemohli to

¹⁰⁷ BB, DCS, neuspořádáno, opis proslovu učiněného dne 19. 6. 1949 k věřícím od oltáře v kostele v Rokytnici nad Rokytnou kaplanem Janem Bulou.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, trestní oznámení na Jana Bulu ze dne 1. 7. 1949, č. j. A-8521/50510-1949.

¹¹⁰ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, protokol o výslechu prap. Eduarda Chytky, č. j. T398/49 ze dne 25. 6. 1949.

¹¹¹ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, protokol o výslechu Jana Auera, č. j. T398/49 ze dne 25. 6. 1949.

¹¹² Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, obžalovací spis Okresní prokuratury v Třebíči č. j. T398/49 ze dne 11. 8. 1949.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, zápis z hlavního přelíčení Okresního soudu v Třebíči, č. j. T398/49 ze dne 6. 9. 1949.

¹¹⁵ Tamtéž.

v nejmenším vědět věřící, a tudíž nemohlo dojít k pohoršení. Další kněží, kteří oběžník přečetli, byli potrestáni jen pokutou. Odvolání se dožaduje předvolání svědků Auera a Chytky, kteří by mohli potvrdit jeho kladný vztah k současnému dění a oblibu u širokých vrstev.¹¹⁶ Obhájce navrhuje trest zrušit, obžalovaného osvobodit, případně uložit trest podmíněný.¹¹⁷ Okresní prokuratura v Třebíči ve své odpovědi navrhuje, aby odvolání odsouzeného bylo v celém rozsahu zamítnuto a rozsudek soudu první instance potvrzen.¹¹⁸ K rozhodnutí o odvolání však již nedošlo. Jan Bula požádal o zastavení soudního řízení a prominutí trestu cestou milosti ministerstvo spravedlnosti dne 20. října 1949.¹¹⁹ K jeho žádosti se vyjádřil církevní tajemník z Krajského národního výboru v Jihlavě, který (snad nečekaně, ale podle všeho pravdivě) ohodnotil vztah Jana Buly k lidově demokratickému zřízení jako naprosto kladný, protože nikdy neopomněl nabádat k plnění pracovních povinností ve dvouletce. Jeho vztah k věřícím popsal jako velmi přátelský. Vyjádřil také přesvědčení, že z Buly se stane kněz pokrokový, a proto může být žádost o amnestii vyřízena kladně.¹²⁰

Dva dny po jeho vyjádření dne 29. října 1949 rozhodl prezident republiky o udělení milosti, na jehož základě bylo 6. prosince 1949 trestní stíhání zastaveno pod podmínkou, že Jan Bula se po dobu jednoho roku nedopustí trestného činu podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky.¹²¹

Kromě trestního stíhání byl Jan Bula postižen i velmi citelným finančním trestem ve výši 4 500 Kčs (pro představu, o jak vysokou sumu se pro kněze jednalo, můžeme uvést, že jeho měsíční průměrný plat v té době činil 1 900 Kčs).¹²² Byl předvolán na Okresní národní výbor v Třebíči, kde vypovídal o čtení oběžníku v neděli 19. června 1949. Svá slova, která by bylo možno vyložit tak, že bude nyní nutno bránit církev, vysvětluje svým rozrušením z toho, že jeho podpis byl uveden v tisku jako souhlasící s Katolickou akcí navzdory čestnému slovu členů ONV, že zveřejněna nebudou. Ve výpovědi dále prohlásil, že dnes po důkladném zvážení by již komentář neproněsl. Z výpovědi se dovídáme také zajímavou informaci, že na druhé mši svaté téhož dne na základě uvědomění pražské konzistoře již oběžník nečetl.¹²³ ONV poté vyměřil pokutu, proti níž se Jan Bula odvolal a požádal o prominutí trestu s ohledem na svou nemajetnost a kladný vztah ke státu, projevovaný prací v kanceláři MNV při sestavování statistik a veřejnými projevy při oslavách osvobození a podobných příležitostech.¹²⁴ Jan Bula 1 000 Kčs uhradil a požádal o prominutí cestou milosti ministerstvo vnitra.¹²⁵ Zřejmě i této záležitosti se týkala výše zmíněná milost prezidenta republiky.

¹¹⁶ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, odvolání do rozsudku Okresního soudu v Třebíči T 398/49 Krajskému soudu v Jihlavě ze dne 23. 9. 1949.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, odpověď Okresní prokuratury v Třebíči St810/49-7 ze dne 27. 9. 1949.

¹¹⁹ MZA v Brně, fond B126 Krajský národní výbor v Jihlavě, inv.č. 1934, karton 842, žádost o prominutí trestu ze dne 20. 10. 1949.

¹²⁰ MZA v Brně, fond B126 Krajský národní výbor v Jihlavě, inv.č. 1934, karton 842, vyjádření k žádosti Jana Buly ze dne 27. 10. 1949.

¹²¹ Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč, nezpracováno, usnesení trestního senátu okresního soudu v Třebíči ze dne 6. 12. 1949.

¹²² MZA v Brně, fond G 658, inv. č. 360, karton 112, protokol ONV v Třebíči s předvolaným Janem Bulou ze dne 25. 6. 1949.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytinou, žádost Jana Buly ve věci pokuty 4 500,- Kčs ze dne 19. 9. 1949.

¹²⁵ Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytinou, žádost o prominutí zbytku peněžité pokuty ze dne 20. 10. 1949.

Můžeme se ptát, proč zrovna nijak protistátně se chovající kněz měl takové problémy se čtením oběžníku (vedoucí až k trestnímu stíhání), který přečetla zhruba jedna třetina kněží.¹²⁶ Důvodů bylo zřejmě několik. Jan Bula byl z okresu Třebíč jediný, který oběžník biskupů přečetl a měl vlastní komentář.¹²⁷ Podle zprávy, která vyhodnocovala přístup jednotlivých kněží ke čtení oběžníku, „četl Bula list tak, že zvlášť vyzvedl jednotlivé body a pomlouval členy ONV“.¹²⁸ Předsednictvo ÚV KSČ již 20. června 1949, tedy pouhý den po čtení oběžníku rozhodlo, že mezi kněžími, kteří četli oběžník, bude diferencováno následujícím způsobem: ti, kteří nebyli upozorněni a četli, budou varováni; ti, kteří byli upozorněni a četli bez komentáře, budou potrestáni finanční pokutou; na ty, kteří navíc čtení doprovodili „štvavými výroky“, bude podáno trestní oznámení podle zákona na ochranu republiky.¹²⁹ Dva dny na to byly politickým tajemníkům krajských sekretariátů KSČ rozeslány podrobné instrukce ministerstva vnitra, jak konkrétně postupovat. Oběžník ministerstva řešil i takové detaily, jako je částka pokuty udělená kněžím ve druhé skupině.¹³⁰ Je patrné, že Jan Bula byl zařazen do třetí, nejhorší skupiny, a proto byl proti němu zvolen přísný postup. O týden později byl v kostelech čten pastýřský list, krajští tajemníci dostali dálnopisem příkaz generálního tajemníka Slánského, aby faráře tentokrát nenavštěvovali a nevarovali. Měli však za úkol sledovat, zda kněží přidají k listu nějaký komentář, a jak budou věřící v kostele reagovat.¹³¹

Jak vyznělo hodnocení Jana Buly pro Okresní akční výbor NF v Třebíči? Cituji doslova (včetně překlepů a chyb): „Rokytnice – ... v 9 hod. dopoledne byl tam čten list, vydaný biskupem. Když kaplan tento list četl, bylo velké šuškáni a usrkování mezi lidem. V kostele jak bylo vidět, tak působil na věřící velmi vážně. Když četl kaplan evangelium, tak mu nebylo rozumět, ale jak četl list, řval jako tygr, že to muselo být slyšet z kostela ven.“¹³² Po čtení pastýřského listu Slánský doporučil, aby nebylo přistoupeno k zatýkání kněží, ale těch, kdo organizovali rozvážení pastýřských listů a kolportérů.¹³³

2.8 Hodnocení Jana Buly

Mnoho informací se o Janu Bulovi dozvídáme z různých posudků a hodnocení, u nichž mnohdy ani neznáme autora. Tato hodnocení vyjadřují vnější pohled hodnotitelů, mnohdy zřejmě překvapených, že kněz může být sympatický člověk nehledě na to, jak byl líčen dobovou propagandou. Pro mnohé informace nemáme jiný zdroj a jsou to informace, které mohly být známy jeho nejbližším a upadly v zapomenutí.

Z jednoho hodnocení z doby, kdy ještě žil farář Stanislav Lakomý, se dozvídáme, že je společenské povahy, veselý a dobrosrdečný, u věřících velmi oblíben, má na ně velký vliv, hodně se stýká s mladými lidmi. V obci není s nikým v nepřátelském vztahu. Před únorem činný ve straně lidové, nyní se politicky neexponuje, jeho kázání jsou zaměřena nábožensky, politiky se nijak nedotýká. V předvolební době a ve volbách veřejně nevystupoval. Vypomáhá v agendě MNV. Nechybí ani klepy typu „u svého nadřízeného faráře Lakomého není zvlášť oblíben, byl od něho napomínán za to, že nacvičuje divadelní představení a hudbu.“ Kromě divadla je jeho koníčkem malířství – krajinářství. „Není fanaticky nábožensky založen, jeví

¹²⁶ RŮŽIČKA, cit. d., s. 66.

¹²⁷ MZA v Brně, fond G 660, karton 54, seznam duchovních okresu Třebíč.

¹²⁸ BB, neuspořádáno, hodnocení duchovních.

¹²⁹ BULÍNOVÁ, cit. d., s. 178.

¹³⁰ Tamtéž, s. 190.

¹³¹ Tamtéž, s. 201.

¹³² BB, DCS, neuspořádáno, hodnocení pro Okresní akční výbor NF v Třebíči.

¹³³ MZA v Brně, fond G 660, karton 54, opis ohledně ohlasu čtení biskupského listu.

spíše sklon k pokrokářství, dbá však o to, aby nevybočil z církevních předpisů. Jeho poměr k režimu jest možno nazvati kladným.“¹³⁴

Jak je z již druhého citovaného hodnocení kněze vidět, Jan Bula nepatřil k jednoznačným odpůrcům nového režimu, pro svou chudobu, na kterou se několikrát odvolává v různých podáních, mohl souhlasit se sociální politikou komunistického státu, který sliboval zlepšení situace zejména těch nejhudších. Toto sociální cítění mohlo být styčným bodem pro komunisty, socialisty i křesťanské sociály. O postoji k režimu by mohl svědčit i již dříve uvedený podpis pod prohlášení Katolické akce.

Na druhou stranu dobře věděl, že jako kněz, který slíbil poslušnost svému biskupovi, nemůže překročit určité hranice, dané onou poslušností a to také nikdy neučinil. Statečně přečetl Oběžník včetně vlastního komentáře, byť byl varován, že si tím uškodí. O jeho veselé a přátelské povaze snad není pochyb, při pohledu na fotografie vidíme rozesmátého mladého muže obklopeného mladými lidmi. Bohužel kromě dalších okolností právě jeho přátelskost se mu měla stát osudnou.

2.9 Odpor proti kolektivizaci

Komunistická strana usilovala v padesátých letech minulého století nejen o likvidaci církve, ale měla eminentní zájem o provedení kolektivizace zemědělství podle sovětského vzoru. Snahy o zakládání jednotných zemědělských družstev nebyly v mnoha případech ničím jiným, než krádeží půdy, zvířat i strojů „posvěcenou“ zákony.¹³⁵ V některých oblastech jistě měla úspěchy, byly ovšem oblasti, zejména na jižní Moravě, kde její snaha narážela na odpor vlastníků půdy. Právě sedláci se svým vztahem k rodné půdě budovaným po mnoho generací patřili k oporám protiněmeckého i protikomunistického odboje. Kromě mezi většinou lidí rozšířeného názoru, že režim zásluhou západních demokracií i za cenu případného ozbrojeného konfliktu brzy skončí,¹³⁶ je v tomto podporovala i víra. Mnozí bohužel doplatili na to, že věřili, že český člověk je druhému bratrem a nepočítali se zradou vlastních lidí. S odstupem času vidíme, jak mnohé odbojové skupiny v padesátých letech byly již v zárodku kontrolovány a mnohdy i řízeny Státní bezpečností.¹³⁷ Odbojové skupiny vznikaly často tam, kde působily již za 2. světové války. Jedním z takových území byl právě region Moravských Budějovic, kde působil jako kněz v Rokytnici nad Rokytnou Jan Bula.

2.10 Ladislav Malý

Večer 25. února 1951 (paradoxně právě v den výročí „Vítězného února“) ho na faře v Rokytnici nad Rokytnou navštívil již zmiňovaný spolužák z gymnázia Ladislav Malý, oblečen do uniformy příslušníka Sboru národní bezpečnosti.¹³⁸ Jan Bula ho nechal přespat u sebe na faře. Ladislav Malý mu sdělil zprávu, která byla od samého počátku vylhaná, což ovšem Jan Bula v té době nemohl nijak zjistit. Vyprávěl mu, že se mu podařilo unést z Prahy z internace arcibiskupa Berana za pomoci falešných papírů ministerstva vnitra a snažil se s ním autem uniknout do Bavorska. Protože však došlo k prozrazení útěku, musel arcibiskupa ukrýt dočasně (než se najde lepší místo) ve vesnici Bransouze u zbožné babičky. Protože další cesta bude nebezpečná, požádal arcibiskup Malého, aby mu sehnal věrného kněze, kterému by se před cestou mohl vyzpovídat.¹³⁹ Celý příběh byl v té době uvěřitelný, neboť místo pobytu

¹³⁴ MZA v Brně, fond G 658, inv.č. 361, karton 112, posudek Jan Bula, nedatováno.

¹³⁵ RÁZEK, cit. d., s. 9.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž, s. 10.

¹³⁸ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 240.

¹³⁹ BB, DCS, neuspořádáno, svědectví Miloslava Hloucha ze dne 19. 10. 1990, rukopis.

arcibiskupa Berana nebylo známo a existovala fáma, že se skutečně skrývá někde v kraji. Církevní tajemník ONV Dačice Kremlička píše ve své zprávě, že „jde šeptanda, že Beran je v Nové Říši“.¹⁴⁰ Jan Bula souhlasil a Malý řekl, že termín mu sdělí po rozhovoru s arcibiskupem. Kdykoli se však později Jan Bula Malého zeptal na termín návštěvy arcibiskupa, dostalo se mu jen nějakých výmluv, takže po nějaké době k Malému ztratil důvěru.¹⁴¹ Že se tento příběh nezakládal na pravdě, bylo definitivně vyjasněno v roce 1968 písemným prohlášením tehdy již kardinála Berana o tom, že v letech 1950 – 1965 nikdy na Moravě nebyl, protože byl internován na různých místech pod stálým dohledem Státní bezpečnosti.¹⁴²

Ladislav Malý navštívil faru v Rokytnici nad Rokytnou ještě několikrát, dokonce i za bílého dne,¹⁴³ ozbrojen pistolí, puškou či kulometným pásem.¹⁴⁴ V té době se jej kněz již snažil přesvědčit, aby kraj opustil dříve, než jej přivede do neštěstí.¹⁴⁵ Ladislav Malý totiž začal spolupracovat s některými členy odboje, zejména mladší (synové Plichtovi a Mikyska) jeho vlivu podléhali. Malý ztratil naprosto soudnost, akce, které podnikal, byly jednoduše řečeno šílené. Neměly vůbec žádný vliv na situaci a můžeme se jen domnívat, proč v době, která byla různými agenty a udavači „prošpikována“, jeho nesmyslné řádění zdánlivě unikalo pozornosti všudypřítomné Státní bezpečnosti. Nejprve 23. dubna 1951 odvedli z domu předsedu MNV v Heraldicích, Josefa Balouna.¹⁴⁶ Ten samý večer přepadli MNV v obci a nechali si zahrát třikrát za sebou písničku *Vesničko má pod Šumavou*. Ukradli patnáct gramofonových desek a kulaté razítko MNV.¹⁴⁷ Druhý den do Heraldic vyrazili znovu. Přepadli a zbili předsedu stranické organizace KSČ Jaroslava Bohdálka. Vyděsili ho k smrti tím, že si má vykopat vlastní hrob, ale nakonec vyvázl, aniž by se pokusil bránit.¹⁴⁸ Mnohem dramatičtější průběh mělo následné přepadení předsedy přípravného výboru JZD Karla Kováře, který v přestřelce Drahoslava Němce postřelil do krku (sám je zraněn do ruky), čímž útočníky donutil uprchnout.¹⁴⁹ 24. června 1951 bylo v Mikulovicích zapáleno deset vagonů slámy, o den později zastřelili prase tajemníka Kruly z Horního Újezda, 30. června bylo střeleno i po tajemníkově.¹⁵⁰

Když Jan Bula před Velikonocemi 25. března 1951 vypomáhal v Jaroměřicích nad Rokytnou zpovídat děkanovi Podveskému, svěřil se mu s celým příběhem, týkajícím se jeho a Ladislava Malého. Děkan mu poradil, aby veškeré styky s Malým přerušil.¹⁵¹ R. D. Podveský nebyl v odboji žádný nováček, již za války uschoval zbraně v hrobce na hřbitově.¹⁵² V té době se spřátelil s komunistou – předsedou MNV v Jaroměřicích Josefem Ošmerou, který ho po komunistickém převratu varoval, aby si dával dobrý pozor, že se „něco velkého a hrozného“ chystá. Právě tato věta mu vytanula na mysli při zmíněném rozhovoru s Janem Bulou, a proto ho před Malým varoval.¹⁵³ Jan Bula se podle jeho rady zařídil. Přestal Malému důvěřovat. Zjistil, že údaje o rodině Malého se nezakládají na pravdě,¹⁵⁴ objevil a spálil dopis,

¹⁴⁰ STEHLÍK, Michal. *KSČ proti katolické církvi: Dačický okres 1948-1960*, s. 25.

¹⁴¹ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 240.

¹⁴² BB, DCS, neuspořádáno, prohlášení Josefa kardinála Berana ze dne 16. 12. 1968.

¹⁴³ BB, DCS, neuspořádáno, svědectví Miloslava Hloucha ze dne 19. 10. 1990, rukopis.

¹⁴⁴ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 101.

¹⁴⁵ RŮŽIČKA, cit. d., s. 70.

¹⁴⁶ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 112.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 113.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 117.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 119.

¹⁵⁰ ZEJDA, cit. d., s. 71.

¹⁵¹ TV-MIS.CZ: Svědectví o Babicích: videozáznam vzpomínek Jana Podveského. Dostupný z <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=70>. datum citování 21. 3. 2012.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 240.

který „kapitán“ (jak Malý sám sebe označoval) rozeslal různým lidem, aby se dostavili k provádění odboje.¹⁵⁵ Přesto dopadl jako ostatní, s nimiž Ladislav Malý přišel do styku.

2.11 Zatčení, výslechy

30. dubna 1951 byl Jan Bula zatčen. Byl odveden ze školy v Rokytnici nad Rokytnou, kde právě vyučoval náboženství. Trojice mužů nejprve navštívila faru, kde administrátor nebyl nalezen. Proto se jeden z mužů vydal do školy, kněze přivedl na faru, a tam byl proveden „preventivní výslech“. Protože byly zjištěny určité nesrovnalosti v Bulově výpovědi, byl zatčen. „*Doufám, že se brzy vrátím, nic zlého jsem neudělal,*“ takto se rozloučil se svými žáky ve škole.¹⁵⁶ Již se nevrátil.

Ladislav Malý dva měsíce poté, 2. července 1951, spáchal svůj poslední „odbojový“ čin – vraždu tří funkcionářů ve škole v Babicích.

Výslechy byly zahájeny okamžitě. Jan Bula postupně přiznával, co mu bylo o Ladislavu Malém známo, i když mu bylo jasné, že ten svou „odbojovou činností“ musel zkompromitovat mnoho lidí, kterým nyní hrozí nebezpečí zatčení.¹⁵⁷ V průběhu května byl připraven scénář pro chystaný proces s odbojáři. Z otázkových protokolů je patrné, že se změnilo postavení Jana Buly. Již nebyl veden jako svědek, ale jako obžalovaný.¹⁵⁸ Cílem otázkových protokolů bylo to, aby se obviněný nazpaměť naučil své odpovědi na otázky, které byly rovněž dopředu dané.

Zůstává otázkou, jak by dopadl v této době připravovaný proces, kdyby nedošlo k onomu vražednému večeru 2. července 1951.¹⁵⁹

2.11.1 Babice 2. července 1951

Přibližme si alespoň ve stručnosti, co se ten večer událo. Ve škole v Babicích se večer sešli čtyři pracovníci MNV, konkrétně předseda MNV Tomáš Kuchtík (řídící učitel), místopředseda Josef Roupec (lesní dělník), pokladník Bohumil Netolička (skladník) a předseda místního akčního výboru Národní fronty František Bláha (tesař).¹⁶⁰ Ve 22.30 hod.¹⁶¹ do školy pronikli dva muži, kteří nařídili funkcionářům opustit třídu a vyjít na chodbu. Je možné, že Netolička se pokusil vytáhnout pistolí. V každém případě muži zahájili střelbu, při níž byli ihned zabiti Kuchtík a Roupec, zatímco Netolička zemřel až po příjezdu bezpečnosti. Bláha byl postřelen, podařilo se mu v nastalém zmatku vyběhnout schody nahoru, kde omdlel. Podle protokolů Státní bezpečnosti byli střelci muži Ladislav Malý a Antonín Mikyska, zatímco synové sedláka a odbojáře Antonína Plichty Antonín a Stanislav hlídali před školou.¹⁶²

Po činu se všichni čtyři ukryli do žitného pole u Bolíkovíc, kde byli druhý den odpoledne za pomoci letadla objeveni. Vypukla přestřelka, při níž zahynul Ladislav Malý a Antonín

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 241.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 110.

¹⁵⁷ RŮŽIČKA, cit. d., s. 71.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Zajímavé tvrzení obsahuje kniha Mlynáři od Babic, podle níž byl výslechům Jana Buly přítomen ministr informací Václav Kopecký. Čerpá zřejmě ze Zprávy o výsledku šetření akce „Babice“ ze dne 23. 12. 1996, s. 24, vypracované Úřadem dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie České republiky. Ani zde však není uveden žádný protokol o jeho přítomnosti. Je-li tento údaj pravdivý, je patrné, jak velkou důležitost procesu vládnoucí strana přikládala.

¹⁶⁰ RÁZEK, cit. d., s. 8.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

Plichta; Stanislav Plichta byl těžce zraněn. Na následky zranění ochrnul, po několika operacích byl popraven 23. května 1953. Na popraviště musel být přinesen.¹⁶³

Celý případ, včetně vyšetřování a jeho výsledků, dodnes obnáší mnoho nejasností a zdá se být patrné, že již nikdy nebudou objasněny. Tyto cíle si má práce ani nemůže klást, proto se vraťme k osudům kněze Jana Buly, kterému v té době bylo třicet jedna let.

2.12 Ve vězení a u soudu

Bylo zřejmé, že pro plány komunistické strany, jak maximálně oslabit vliv církve a zdiskreditovat ji kriminalizací kněží, přišla tragická událost v Babicích více než vhod. V poměrně krátké době po Janu Bulovi byli zatčeni další dva kněží – babický farář Václav Drbola 17. června a 3. července farář v Horním Újezdě, František Pařil.¹⁶⁴

Politický sekretariát ÚV KSČ na svém jednání 10. července 1951 rozhodl, že sedmi hlavním obžalovaným z babického případu bude prokuraturou navržen trest smrti.¹⁶⁵ Toto se při hlavním líčení 12. – 14. července 1951 skutečně stalo, a po zamítnutí odvolání a žádosti o milost byli Antonín Mikyska, Antonín Plichta starší, Drahoslav Němec, Václav Drbola, František Pařil, František Kopeletý a Antonín Škrdla popraveni.

Bezpečnostní pětkou KV KSČ v Jihlavě byl celý proces hodnocen pozitivně, zejména bylo konstatováno, že „*ohlas je velmi dobrý... dělníci nechcou, aby byli vyňaty kněží z trestu... vzniká nedůvěra ke kněžím.*“¹⁶⁶

Přestože Jan Bula byl původně zařazen do této skupiny obžalovaných a 9. července 1951 mu byla sdělena žaloba, s níž do protokolu vyjádřil souhlas, stejně jako s tím, že proces bude probíhat 12. – 14. července 1951,¹⁶⁷ byl na výše uvedeném jednání Politického sekretariátu ÚV KSČ dále vysloven souhlas s návrhem, že řízení proti spoluobviněnému („třetímu farář“) bude z této trestní věci vyloučeno a Bula bude stíhán odděleně. I jemu bude v oddělené trestní věci navržen státním zástupcem trest smrti.¹⁶⁸ Státní soud Brno svým usnesením ze dne 11. července 1951 toto rozhodnutí Politického sekretariátu potvrdil.¹⁶⁹ Existují domněnky, že jeho proces byl odsunut proto, že byl v tak špatném fyzickém stavu, že nebylo možné ho k soudu předvést¹⁷⁰ (dle knihy Jiřího Mikuláška *Sejdeme se v nebi* neměl po výsleších přední zuby), ale spíše se zdá, že důvody byly propagandistické, protože byly obavy, že při příliš velkém počtu obžalovaných se proces stane nepřehledným a nebude možno jej důkladně využít pro cíle, které KSČ sledovala. Bylo výhodnější konat více procesů, aby pozornost neklesala¹⁷¹, bylo možné zvát na přelíčení další návštěvníky, vzbuzovat v lidech strach,¹⁷² že ještě není konec, a kdokoli další může být postižen. Není sporu o tom, že toto se podařilo a strach skutečně ovládl společnost, její komunistickou část nevyjímaje.¹⁷³ Protože kraj byl zemědělský, bylo rozhodnuto, že další proces proběhne až po žních.¹⁷⁴

Ve vazební věznicí v Jihlavě byla Janu Bulovi pouhé 4 dny před zahájením procesu doručena žaloba, k níž uplatnil některé námitky vůči méně závažným skutečnostem. Zajímavá je informace, že čistý líh při své návštěvě rokytnické fary si Ladislav Malý vynutil s pistolí

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 21.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 146.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 179-180.

¹⁶⁷ BB, DCS, neuspořádáno, protokol ze dne 9. 7. 1951 o zavedení vyšetřování pro trestný čin.

¹⁶⁸ RÁZEK, cit. d., s. 145-146.

¹⁶⁹ MZA v Brně, fond C 145, karton 361.

¹⁷⁰ VAŠKO, Václav. *Dům na skále: Církev bojující*, s. 393.

¹⁷¹ RÁZEK, cit. d., s. 24.

¹⁷² Tamtéž, s. 36.

¹⁷³ RŮŽIČKA, cit. d., s. 72.

¹⁷⁴ RÁZEK, cit. d., s. 180.

v ruce, což jen znovu dokazuje jeho nesmyslné a hazardní chování během jeho neblahého působení v okolí Babic. Obžalovaný požádal, aby mu byl přidělen obhájce z úřední moci.¹⁷⁵ 24. července 1951 byl proveden úřední soupis majetku Jana Buly, z něhož je patrné, že všechna vyjádření o nemajetnosti se zcela zakládala na pravdě. V celém soupisu není nic cenného.¹⁷⁶

Jan Bula byl označen za vedoucího skupiny při druhém babickém procesu, který se konal 13. – 15. listopadu 1951 v kině Svět v Třebíči.¹⁷⁷ Při procesu vypovídal podle připraveného scénáře. Vypověděl o ilegálních schůzkách, o tom, že byl vedoucím skupiny, že v době zahájení své protistátní činnosti podlehl názorům vysoké církevní hierarchie a prostředí, ve kterém žil, že k ní byl sveden, byť se mu vedlo lépe, než před únorem 1948.¹⁷⁸ Dále dle zápisu hlavního líčení, diktovaného soudcem a dodatečně upraveného, byly na faře uloženy pod křížem tři pistole a puška pro případný převrat, který „se ovšem nesrovnává s učením Kristovým.“¹⁷⁹ Dále v protokolu stálo, že četba pastýřského listu byla protistátní a přesto jej přečetl, navíc s vlastním komentářem. Z obav před potrestáním byl připraven odejít za hranice.¹⁸⁰ Zintenzivnění protistátní činnosti nastalo v lednu roku 1951¹⁸¹, kdy se na faru dostavil Malý a spolu s Hlouchem začali připravovat vypálení sítařského družstva.¹⁸²

Přestože Bulův obhájce dr. Streck žádá použití zmírňujícího práva, jelikož zákonem stanovený absolutní trest se jeví jako neúměrný, byl Jan Bula tak, jak bylo rozhodnuto již dříve, odsouzen k trestu smrti, v této skupině jako jediný.¹⁸³ Další členové jeho údajné protistátní skupiny v Rokytnici byli souzeni v dalším procesu, při němž však již žádný trest smrti nepadl.¹⁸⁴ Důvodem trestu byl zločin velezrady.¹⁸⁵

Celý proces byl hodnocen kladně, jako z hlediska žaloby velmi negativní se jevila zpráva o pověsti vypracovaná velitelstvím stanice SNB v Kojeticích, která stručně uvádí: „*Jan Bula má v obci Rokytnice nad Rokytnou velmi dobrou pověst, u všech obyvatel byl velmi oblíbený pro svou obětavost a ochotu vůči každému občanu. Jmenovaný je nemajetný*“.¹⁸⁶ Proto bylo rozhodnuto napříště zprávy o pověsti při líčení nepoužívat.¹⁸⁷ Z této zprávy se rovněž dovídáme, že otec Jana Buly v té době již nežil¹⁸⁸ (zemřel v dubnu 1949).¹⁸⁹

Je velmi zajímavé sledovat hodnocení vypracované pro Státní prokuraturu v Praze, v níž je den po procesu konstatováno, že „*slabší stránkou se ukázala i obhajoba, obhájce se někdy jevil jako pomocník prokurátora(!)*“.¹⁹⁰ K tomu snad již není třeba dodávat nic.

¹⁷⁵ BB, DCS, neuspořádáno, protokol o doručení žaloby obviněnému č. j. 2 Ts II 71/51 ze dne 9. 11. 1951.

¹⁷⁶ MZA v Brně, Fond C 145, karton 233, soupis majetku Jana Buly.

¹⁷⁷ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 207.

¹⁷⁸ MZA, protokol o hlavním líčení č. j. 2 Ts II 71/51 ze dne 15. 11. 1951.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ nesprávný údaj, Ladislav Malý přišel poprvé na faru až 25. 2. 1951.

¹⁸² MZA, protokol o hlavním líčení č. j. 2 Ts II 71/51 ze dne 15. 11. 1951.

¹⁸³ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 209.

¹⁸⁴ Pro zájemce o tento proces doporučuji bakalářskou práci Josefa Herbrycha obhájenou na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně roku 2011, přístupnou na internetu:

http://is.muni.cz/th/322672/pedf_b/Bakalarska_prace.txt

¹⁸⁵ RŮŽIČKA, cit. d., s. 73.

¹⁸⁶ MZA, zpráva o pověsti 4 SPT II 122/51 ze dne 20. 10. 1951.

¹⁸⁷ RÁZEK, cit. d., s. 200.

¹⁸⁸ MZA, zpráva o pověsti 4 SPT II 122/51 ze dne 20. 10. 1951.

¹⁸⁹ DUNDA, Marek. Mladý mučedník z Vysočiny. In: *Milujte se!: časopis pro novou evangelizaci*. 2009, roč. 3, č. 10, s. 13.

¹⁹⁰ RÁZEK, cit. d., s. 201.

2.13 Reakce na proces

Průběh celého procesu byl důkladně sledován tiskem, v němž vyšlo značné množství ostouzejících článků. Za všechny bych snad mohl ocitovat některé pasáže z článku Stanislava Ousobského v novinách Jiskra s názvem: *Ne Bohu, ale Vatikánu sloužil zrádný kněz Bula*.¹⁹¹ „Dne 13. listopadu t. r. se ocitl se svou bandou teroristů před senátem Státního soudu v Třebíči úhlavní nepřítel pracujícího lidu, poslušný sluha Vatikánu a přímý pomahač agenta amerických imperialistů... Jan Bula z Rokytnice nad Rokytinou.“ Dovídáme se, že Jan Bula byl „proradný kněz, vlk v rouše beránčím, pomahač vrahů, řadící se svým ražením mezi vesnické boháče, jehož cílem bylo navrátit kapitalistický řád do naší vlasti... živen chorobnou nenávistí, založil ilegální protistátní organizaci, rozšiřoval protistátní letáky, terorizoval pracující, obstarával zbraně, aby se na jeho popud mohl uskutečnit krvavý puč, pořádal na faře protistátní schůzky, na nichž se hrály karty, pilo, nadávalo. Nevadilo mu, že v jeho faře stály vedle kříže zbraně, pistole, samopaly, na nichž lpěla krev lidu.“ Dle článku Bula dokonce připravoval sabotážní plán na vypálení síťářského družstva a garáží traktorů JZD v Rokytnici nad Rokytinou.¹⁹² Na první pohled je zřejmé, jak moc se liší zde vyličený obraz kněze oproti různým úředním dokumentům, v mé práci již dříve citovaným.¹⁹³

Existují samozřejmě i úřední záznamy, v nichž je Jan Bula hodnocen v podobném duchu jako v článku v Jiskře. Již v den Bulova zatčení 30. dubna 1951 můžeme číst záznam strážmistra Rychetského pro vyšetřovací oddělení: „Jmenovaný (Jan Bula) byl v roce 1949 žalován okresní prokuraturou v Třebíči pro přečin šíření poplašných zpráv... [již známá kauza se čtením oběžníku – poznámka autora]... byl amnestován. Dne 9. 5. 1950 byl vyvěšen na úřadovně MNV leták z vyobrazením Ad. Hitlera. Jelikož nebylo dostatek důkazu nebylo vůči jmenovaným Janu Bulovi a Miloši Hlouchovi zavedeno žádné vyšetřování. Farář Bula, jest osoba která jest vůči stávajícímu společenskému zřízení ostře zahrocená, přesto že jest dělnického původu, jest jejím úhlavním nepřítelem. V důsledku toho jest schopen všech protistátních činu... Již to, že jest mladým knězem vysvěceným až po revoluci 1945, jest pro nás dostačujícím důkazem, že se v něm skrývá zarytý odpůrce lid. dem. zřízení.“¹⁹⁴ Ze závěru hodnocení je zcela patrné, jaké smýšlení o kněžích a církvi měli představitelé strany i na nižších organizačních složkách, a jak mnoho pro ně znamenala presumpce nevinny (opět cituji doslova): „V daném případě je-li nějaké podezření na jmenovaného z trestného činu, využijme této příležitosti a zbavme jednoho parazita vlivu na dělnickou třídu, která jej musí živiti. Z praktické zkušenosti je jasné, že ať je to reakční, neb pokrokový kněz všichni jsou nakonec špioni Vatikánu, kteří skrytě, neb veřejně pracují proti socialismu vůbec.“¹⁹⁵

Že tento náhled na činnost Jana Buly nebyl ojedinělý, se projevilo v tom, že 73 občanů Rokytnice nad Rokytinou podepsalo rezoluci, požadující pro něj trest smrti.¹⁹⁶ Není však jisté, zda tato rezoluce opravdu existovala, v pramenech o ní nikde není zmínka.¹⁹⁷

2.14 Dopisy odvážných

Ke cti dále zmiňovaných je nutno dodat, že patří mezi několik málo odvážných, kteří žádali různá místa o zmírnění trestu Janu Bulovi. Tito stateční byli členové rodiny i lidé cizí. Přímou prezidentu republiky, Klementu Gottwaldovi, napsala matka Jana Buly, Marie, která

¹⁹¹ BB, neuspořádáno, článek Ne Bohu, ale Vatikánu sloužil zrádný kněz Bula, Jiskra 17. 11. 1951.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ MZA v Brně, fond G 658, inv. č. 361, karton 112, posudek Jan Bula, nedatováno.

¹⁹⁴ BB, DCS, neuspořádáno, vyjádření pro vyšetřovací skupinu, č. j. A-8521/50510-59 ze dne 30. 4. 1951.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ ZEJDA, cit. d., s. 84.

¹⁹⁷ V díle citovaném v poznámce 195 není žádný zdroj informace uveden.

(snad sama věřila ve vinu svého syna?) apelovala především na lidskost prezidenta: „Zachraňte život mému dítěti Janu Bulovi... syn ten byl radostí a oporou mého stáří... prokažte prosím milosrdenství ubohé matce.“¹⁹⁸

Zajímavý je rovněž její dopis se stejnou prosbou a obdobnou argumentací manželce prezidenta Martě Gottwaldové, v němž se opět objevuje uznání synovy viny slovy: „... i syn svoji vinu uznal před státním soudem a věříme, že jeho provinění bude posuzováno mírněji než se dosud stalo.“¹⁹⁹ Snad nechtěně matka kněze vystihla v tomtéž dopise hlavní důvod, proč její syn skončil právě tak, jak skončil. Po výčtu zaměstnání celé rodiny píše: „... šel vždy s lidem a jen nešťastné poměry které mezi církví a státem nastaly jej na konec vehnaly do té situace, v jaké je.“²⁰⁰

Dochoval se také dopis Marie Bulové ministerstvu spravedlnosti, v němž opět uznává synovu vinu („Vím, že můj syn nejednal správně a vím, že musí být odsouzen... po smrti faráře Lakomého dostal se na scestí“), ale kde také mimo jiné ve prospěch svého syna uvádí: „... chyba, kterou udělal vznikla jaksi z poměrů, které nastaly mezi církví a Státem, vím, že i páni vyšší hodnostáři chybovali a přece žádný z nich nebyl tak potrestán, jako můj syn... jistě provinění funkcionářů církevních bylo také vážné...“.²⁰¹

Všechny tři dopisy jsou psány její rukou a čiši z nich hluboké zoufalství matky, jejíž syn má ve 31 letech skončit na popravišti.

13. prosince 1951 došel dopis Nejvyššímu soudu v Praze, v němž Marie Bulová žádá, aby její syn byl předvolán k jednání v Praze, kde by mohl osobně vše u soudu vysvětlit a soud se mohl přesvědčit, že její syn není tak špatný, aby musel být potrestán trestem smrti.²⁰² Je zvláštní, že přestože dopis začíná slovy „Já podepsaná Marie Bulová...“, je psán jinou rukou, zcela odlišným písmem, zcela odlišně koncipován a podepsán, než dopisy předešlé, výše zmiňované. Snad byl příčinou uvedeného zhoršující se stav Marie Bulové, který ji neumožnil psát dopis vlastní rukou, dokonce jej ani podepsat. Učinila však pro záchranu života svého syna všechno, co bylo v jejích silách.

Navštívila brněnského generálního vikáře Josefa Kristka, který dopisem požádal o pomoc ministra zdravotnictví, Josefa Plojgara. Ani z jeho dopisu nezaznívají žádné pochybnosti o zločinech Jana Buly (doslova píše: „... tento odsouzený kněz dopustil se nejtěžšího protistátního činu, tj. velezrady, a zaslouží si proto co nejprísnejší potrestání... při tak těžkém zločinu Bulově jdou všechny ohledy stranou... v žádném případě se nepřimlouvám za osvobození zločince, to činí jen západní dobrodruzi...“²⁰³), pohnut však soucitem a ohledem na „staříčkou, 68ti letou matkou, která bolesti nemohla ani mluvit“²⁰⁴, prosí o ministra o přimluvu u prezidenta republiky, aby byl trest smrti změněn na doživotní žalář.

V dostupných dokumentech neexistuje nikde žádný záznam, že by se kdokoli z oslovených pokusil jakkoli intervenovat, a osud Jany Buly, o němž bylo dávno rozhodnuto, změnit. Z dopisu Josefa Kristka se také dozvídáme, že Marie Bulová jela do Prahy osobně prosit prezidenta republiky o milost, nebyla jím však přijata.²⁰⁵ Stejně tak byla odmítnuta při pokusu sejít se s prezidentem ohledně žádosti o milosti pro Jana Bula dělnice Libuše Jabůrková z Markvartic u Třebíče dne 19. listopadu 1951. Vydala odvážné svědectví, že Jan Bula byl

¹⁹⁸ MZA, dopis Marie Bulové, přijato 19. 11. 1951 pod č. j. 130034/51.

¹⁹⁹ MZA, dopis Marie Bulové, přijato 20. 12. 1951 pod č. j. T 804/51 (razítko špatně čitelné).

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ MZA, dopis Marie Bulové Ministerstvu spravedlnosti Praha, k rukám D. Smetany, nedatováno.

²⁰² MZA, dopis Marie Bulové Nejvyššímu soudu v Praze ze dne 11. 12. 1951, č. j. Nt I 132/51.

²⁰³ MZA, dopis Josefa Kristka Josefu Plojharovi ze dne 29. 11. 1951.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Tamtéž.

oblíbený mezi dělníky, vždy se ujímal chudých.²⁰⁶ O obou návštěvách byly sepsány úřední záznamy v Kanceláři prezidenta republiky.²⁰⁷

Do Kanceláře prezidenta republiky dorazil také dopis Jaroslava Neveselého, který prosí „o záchranu života vlasteneckého a mladého kněze, který byl veškerým lidem ve své farnosti Rokytnice nad Rokytnou milován pro svou skromnost a vlídnou povahu.“²⁰⁸ Snad proto, že dopis byl anonymní, neboť kromě jména Jaroslav Neveselý (které může být smyšlené) neobsahuje žádnou adresu odesílatele, odvažuje se autor tvrzení v jiných dopisech nevídaných. Píše: „... dopustil-li se přečinu, jistě tak učinil z nerozvážnosti... věřím, že v den vašeho svátku dáte přednost lásce a odpuštění před mstou a tvrdostí.“²⁰⁹ Podle hodnocení Jana Buly se však zdá poměrně pravděpodobné, že tento člověk Jana Bulu dobře znal, snad to byl dokonce farník z Rokytnice nad Rokytnou.²¹⁰ Jistě by také bylo zajímavé vědět, proč dopis Kancelář prezidenta republiky přijala až 5. prosince, když byl psán 21. listopadu s evidentní snahou, aby jej prezident obdržel v den svého svátku 23. listopadu.

Statečný postoj projevil také člen komunistické strany, dělník Josef Piálek, který odeslal své dopisy na ministerstvo spravedlnosti²¹¹ a prezidentu republiky.²¹² Oba dopisy jsou bezesporu zajímavé v několika ohledech. Autor se podepisuje označením soudruh před jménem, dělník za jménem. Je hodné obdivu, že statečně hájí Jana Bulu jako „dobrého člověka který vycházel dobře z dělníky a z dělnickou třídou, který se s námy dobře bavyl, když K.S.Č. v Chlístově pořádala zábavu pokaždé se ji zúčastnil, který žádného nezabyl, mohou za to ymperialisté ze zapadu“.²¹³ Navzdory neskutečným hrubkám a formulacím v obou ručně psaných dopisech však velmi logicky argumentuje a jménem obyvatel Hlístova píše, že Jan Bula nemohl mít podíl na vraždách v Babicích, když byl již půl druhého měsíce před nimi ve vyšetřovací vazbě.²¹⁴ Záležitost s dopisy pana Piálka mohla být možná ještě složitější, protože je docela pravděpodobné, že se tehdy předpokládalo, že hlas straníka – komunisty bude vyslyšen spíše, než prosba bezpartijní osoby nebo dokonce kněze. Zůstává otázkou, kdo dopis inicioval, to se zřejmě nikdy nedozvíme.

Bohužel ani tato žádost neměla žádný ohlas a vliv na další vývoj života Jana Buly.

2.15 Odvolací řízení, žádost o milost

Jan Bula podal prostřednictvím svého obhájce odvolání proti rozsudku 30. listopadu 1951. Rozvedení odvolání bylo písemně odesláno dne 1. prosince 1951. Stojí v něm mimo jiné: „Doznal jsem se kajícně k trestnímu činu... nezneužil jsem svého postavení kněze, spíše jsem podléhal já sám ve svém poměrně mladém věku a životní nezkušenosti, vlivu svého okolí. Společenské prostředí Rokytnice bylo již před mým příchodem třídou reakční infikováno. Soud I. instance nehodnotí vliv církevní hierarchie, který je u římsko-katolické církve mocenský... jako okolnost polehčující. Nejosudnějším stal se zajisté můj styk s agentem CIC

²⁰⁶ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 225.

²⁰⁷ RÁZEK, cit. d., s. 203.

²⁰⁸ MZA, dopis Jaroslava Neveselého ze dne 21. 11. 1951, přijato Kanceláři prezidenta republiky dne 5. 12. 1951 pod č. j. 133242/51.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ V knize Mlynáři od Babic jsem našel na str. 226: „další žádost o milost podává Jaroslav Neveselý a podepsalo se pod ni několik desítek farníků...“ V dokumentech je však autor uveden bez adresy (totéž uvádí i rozhodnutí o zamítnutí milosti ze dne 9. 2. 1952) a žádné další podpisy tam nejsou. Je ovšem zjevné, že konec dopisu je odštěpený, takže tam asi byly.

²¹¹ MZA, dopis Josefa Piálka na Ministerstvo spravedlnosti, přijato 7. 12. 1951 pod č. j. 3198/183.

²¹² MZA, dopis Josefa Piálka prezidentu republiky, přijato Kanceláři prezidenta republiky 10. 12. 1951 pod č. j. 185868/51 (razítko špatně čitelné).

²¹³ viz předešlé poznámky.

²¹⁴ Tamtéž.

*Ladislavem Malým... z obav před splněním výhrůžek dostal jsem se do vleku tohoto teroristy. Ve své životní nezkušenosti nepochopil jsem nutnost dnešního společenského vývoje... nepodařilo se mi najít v prostředí, v němž jsem žil, pevného bodu, v němž bych zakotvil a těmto vlivům se vzepřel.*²¹⁵ Opět se můžeme jen domnívat, nakolik argumenty odvolání vychází z myšlení Jana Buly a nakolik jsou dílem obhájce ex offio dr. Strecka. Tento jistě věděl, že odsouzení z prvního babického procesu jsou již uvěznění či popraveni, a ani případné nařčení jim již neuškodí.

Jan Bula nemohl vědět, že o jeho osudu bylo rozhodnuto již dávno před tím, než proces vůbec započal. Ihned po vynesení rozsudku se soud sešel k neveřejnému jednání, na němž rozhodl, že navrhuje nedoporučení žádosti o milost odsouzeného Jana Buly v případě, že o ni požádá.²¹⁶ Dle protokolu o hlasování bylo rozhodnuto jednomyslně.²¹⁷ Jako odůvodnění toho, že obviněný není hoden milosti prezidenta republiky, v usnesení k tomuto hlasování stojí: „... společenská nebezpečnost trestné činnosti Jana Buly, nebezpečnost jeho osoby a nemožnost jeho nápravy trestem na svobodě.“²¹⁸

Dle svědectví jaroměřického kaplana, Josefa Valeriána, na podzim 1951 nebyl Jan Bula zlomeným vězněm, naopak z jeho jednání (radil spoluvězňům, jak se pohybovat, aby co nejlépe využili pobytu na čerstvém vzduchu) je patrné, že nepřestal věřit v lidskou spravedlnost.²¹⁹

Odvolací řízení proběhlo 9. února 1952 u Nejvyššího soudu v Praze. Jak „velkou“ cenu měl pro stát život mladého kněze, ukazuje již délka trvání řízení. Jednání započalo v 8.40 hod. a ukončeno bylo v 10.00 hod.²²⁰ Svůj postoj k případu vyjádřil prokurátor i nový obhájce ex offio Jana Buly dr. Bukovský. Odvolání bylo zamítnuto poměrem hlasů 6:1.²²¹ V rozhodnutí můžeme mimo jiné číst toto: „*Má pověst pijana a rád vyhledával ženy... Nahromadil a ukrýval na faře značné množství střelných zbraní... když ho navštívil Malý se zraněným Drahoslavem Němcem, pohostil je alkoholem a jídlem*²²²... Státní soud v Brně se rozhodl nedoporučit žádost o milost vzhledem k značné společenské nebezpečnosti odsouzeného a nemožnosti jeho nápravy... dále s ohledem na to, že zneužíval svého kněžského postavení ke svádění mládeže na zcestí... dal najevo takovou mravní narušenost, že nelze počítat s jeho nápravou.“²²³

Posledním možným krokem k záchraně mladého života byla žádost o milost. Ministerstvo spravedlnosti se 16. února 1952 vyjádřilo k jejímu případnému udělení naprosto negativně. Kromě zopakování již uvedených faktů z knězova života, ať již pravdivých či vymyšlených, působí nejsilněji samotný závěr vyjádření. Citují: „*Odsouzený zločinným způsobem zneužil svého kněžského postavení. Neštítel se spolupracovati se zločincem Ladislavem Malým... to je známkou takové mravní otrlosti, že již nelze počítati s tím, že by ho trest na svobodě napravil. Odsouzený se nemůže dovolávat svého dělnického původu, neboť dokázal, že se třídě, z níž vzešel, zpronevěřil. Jen skutečný výkon uloženého trestu může proto býti spravedlivým vyrovnáním viny odsouzeného.*“²²⁴ Nemůže být překvapením, že žádost o milost byla zamítnuta.²²⁵

²¹⁵ RÁZEK, cit. d., s. 206-207.

²¹⁶ MZA, protokol o neveřejném zasedání Státního soudu Brno ze dne 15. 11. 1951 č. j. 2 Ts II 71/51.

²¹⁷ MZA, protokol o hlasování v trestní věci proti Janu Bulovi a spol.

²¹⁸ MZA, usnesení o nedoporučení milosti ze dne 15. 11. 1951, č. j. 2 Ts II 71/51.

²¹⁹ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 226.

²²⁰ MZA, protokol o odvolacím líčení dne 9. 2. 1952, č. j. To IV 49/52.

²²¹ RÁZEK, cit. d., s. 31.

²²² Ve skutečnosti si opilý Malý vynutil pistolí čistý líh, který nařadila farní hospodyně. Odehrálo se pouhé dva dny před Bulovým zatčením (NAVARA-KASÁČEK, cit. d., s. 101).

²²³ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 282-283.

²²⁴ RÁZEK, cit. d., s. 210.

²²⁵ RŮŽIČKA, cit. d., s. 74.

Jan Bula věděl, jak rozhodnutí dopadlo. Vzpomíná jeden ze spoluvězňů Ludvík Stehlík: „*Hovořil normálně, neplakal, věděl, co ho čeká. Myšlenkami však byl už jinde... za každým se díval a každému žehnal, dělal kříž. Nemluvil, jen dělal ten kříž. Loučil se.*“²²⁶ V Jihlavské věznici čekal na datum vykonání trestu. Na kobce maloval obrazy, které od něj dostávali za cigarety bachaři, ti samí, kteří jej nakonec pověsili.²²⁷

Dne 19. května 1952 byl Janu Bulovi za přítomnosti předsedy senátu Kepáka, prokurátora Eichlera a zapisovatele předáno oznámení, že jeho odvolání proti rozsudku Státního soudu Brno ze dne 15. listopadu 1951 bylo zamítnuto, a současně že mu nebyla udělena milost.²²⁸ Poslední větou bylo oznámeno, že výkon trestu bude proveden 20. května 1952 v 5 hodin ráno.²²⁹

Po tomto oznámení bylo Janu Bulovi dovoleno napsat dopisy na rozloučenou svým nejbližším.²³⁰

2.16 Dopisy na rozloučenou

Tohoto práva využil a napsal několik dopisů, které jsou natolik silné, že bych se jimi nyní chtěl zabývat podrobněji. Je opravdu zvláštní, snad až nepochopitelné, že mezi dopisy psanými v noci před popravou, chybí dopis mamince, Marii Bulové. Tento fakt je o to zajímavější, že v několika dopisech (jak bude patrné dále) na maminku vzpomíná a adresátům klade na srdce, aby se o ni starali. Můžeme jen vyslovit domněnky, proč dopis matce, která pro jeho záchranu udělala vše, co bylo v jejích silách, chybí. Snad jej někdo ukradl a zničil (tato hypotéza není zcela vyloučena, protože ani další dopisy nebyly adresátům doručeny a byly objeveny v archivech²³¹)? Nebo Jan Bula nechtěl s ohledem na její zdravotní stav ještě více jítřit její zoufalstvím zesláblý organismus, o kterém tak přesvědčivě píše ve svém dopisu brněnský generální vikář Josef Kristek?²³² Zdá se, že stejně jako mnoho jiných záhad v případě Babice, zůstane i tato známa jen Boží vševědčností.²³³

První dopis je adresován rodině Krotkově do Vícenic. Jednalo se o rodinu jeho sestry Marie. Je to dopis velmi osobní, v němž Jan Bula vyjadřuje svou pevnou víru, že „... *jakoby odjížděl někam do vzdálené země, odkud vím, že se nevrátím... První, s kým se shledám a na které shledání se těším, je tatínek... Kéž Vás Bůh silí a potěší. Věřím v jeho dobrotu a spravedlnost! Věřte také a pevně.*“²³⁴ Musíme s hlubokou úctou vnímat pevné přesvědčení Jana Buly o Boží dobrotě a spravedlnosti, když bychom asi spíše rozuměli zoufání si nad nepřízní osudu a kladení si otázky Proč zrovna já, Bože?! Snad celá ta nespravedlnost světské justice upevnila jeho víru ve spravedlnost Boží. Maminka je v dopise zmíněna hned dvakrát: „*Bud'te radostí i posilou mamince... Ještě jednou pozdrav statečné mamince...*“²³⁵

Druhý dopis je adresován do Lipníku nad Bečvou nevlastnímu bratrovi Ladislavovi Völklovi. I z tohoto rozloučení je kromě osobního vřelého vztahu k rodině včetně malých dětí

²²⁶ DOLEŽAL, Miloš. *Prosil jsem a přiletěla moucha*, s. 145.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ MZA, protokol – oznámení Janu Bulovi ze dne 19. 5. 1952.

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ RŮŽIČKA, cit. d., s. 75.

²³¹ Tamtéž.

²³² MZA, dopis Josefa Kristka Josefu Plojharovi ze dne 29. 11. 1951.

²³³ V knize Sejdeme se v nebi od Jiřího Mikuláška je popsáno setkání Jana Buly s matkou den před jeho popravou, které si vyžádal jako své poslední přání. Je ovšem otázka, zda se toto setkání opravdu uskutečnilo, nenarazil jsem na žádný oficiální dokument, který by je potvrdzoval. Dle vyjádření Jiřího Mikuláška vychází ze vzpomínek rodiny. V kladném případě by potom ovšem „opomenutí“ matky v dopisech na rozloučenou mělo svou logiku.

²³⁴ BB, DCS, neuspořádáno, dopis Jana Buly rodině Krotkově, nedatováno.

²³⁵ Tamtéž.

patrná velmi výrazná důvěra v Boží milosrdenství a věčný život. Kněz píše: „Až tento dopis dostanete, bude ten, který takto vzpomíná, dívat se na Vás z jiného světa. Budu už s tatínkem... A protože vím, že návratu není, vím, že Vy přijedete za mnou. Zase se shledáme, zase Vás obejmou ve světě novém...“²³⁶ A znovu ta důvěra v Boží řízení ve slovech: „Měl jsem mnoho plánů, jak viš a stačí maličkost, a je po všem. Ale nač nad tím lámat hlavu. Neptej se, proč jsem to musel být právě já. Udělal jsem mnoho práce, na kterou jiní mí předchůdci v Rokytnici potřebovali léta, aby ji nevykonali a já to udělal za rok, snad proto, že jsem měl vyměřený jen tak krátký život.“²³⁷ V tomto dopisu můžeme číst snad základní motto Bulova života: „Největší posilou je mi to, že jsem věrně sloužil Bohu až doposud. Člověk Boha nikdy dost nemiluje a to je jediné, čeho musí litovat. Ty, který prošels koncentračním táborem viš, jakou silou je víra v něho.“²³⁸ Opět nechybí výzva, aby žádný nezapomněl na maminku.

Třetí dopis napsal Jan Bula svému strýci a tetě Bulovým do Podmolí u Znojma. Obsah je obdobný jako u dopisů předešlých – odjezd do dalekých končin, pozdravy, díky za vše, co pro něj vykonali, prosba, aby „byli těšiteli maminky i mých sourozenců. Netušil jsem, že jim způsobím takovou bolest.“²³⁹ Na závěr pevná víra ve shledání na věčnosti.

Poslední (čtvrtý) dopis adresovaný rodině je rodině Hádlíkové do Němčiček. V tomto případě jde o sourozence maminky, která z Němčiček pocházela.²⁴⁰ Znovu se opakuje motiv daleké cesty, z níž jsou zdraveni máváním šátku. Děkuje jim za všechno, co pro něj udělali, a loučí se ve víře na šťastnou shledanou.²⁴¹

Jan Bula napsal také dva dopisy mimo okruh své rodiny, z nichž první je adresován R. D. Cyrilu Bojanovskému, faráři v Lukově, který vedl Jana Bulu ke kněžství. Tento fakt sám pisatel v dopise zmiňuje a děkuje za vše, co pro něj pan rada vykonal. Prosí jej, aby těšil maminku a sourozence. V dopise zaznívá jakýsi postesek nad tím, že Boží vůle byla jiná, než si sám pisatel představoval a plánoval: „Mnoho bylo mých plánů, ale všechny byly podmíněny vůlí Boží. Ani ten nový oltář už asi nebude. Na něj jsem věnoval všechny intence... Jak jsem se na to všechno těšil.“²⁴² A již poněkolkáté můžeme stát v tichém obdivu nad pevnou vírou kněze: „Pán Bůh vyměřil mi krátký život. Ale věřím, že nebyl nadarmo. Těší mne dnes, že jsem mu sloužil a že jsem jeho služebníkem zůstal až do konce. Odcházím s ním smířen... na šťastnou shledanou.“²⁴³ V dopise lukovskému knězi se objevují i myšlenky, které v jiných dopisech nenajdeme. Je to Bulovo uvědomění si faktu, jak moc je jeho osud podobný, spjatý s osudem jeho patrona Jana Křtitele. Doslova píše: „Můj patron neměl delší život než já, a v jeho osudu se mnou tolik společného.“²⁴⁴ Můžeme říct, že Jan Křtitel Jana Bulu „pronásledoval“ celý život. Na jeho svátek se narodil i byl pokřtěn, jeho jméno nosil, kostel v rodném Lukově je tomuto světcovi zasvěcen, stejně jako kostel v jeho jediném kněžském působišti Rokytnici. A oba, jak píše v dopise R. D. Bojanovskému, zemřeli mladí, mučednickou smrtí. Je patrné, že na smrt byl připraven a s ní smířen. R. D. Bojanovskému píše: „Zítřka, až tento dopis dostanete, já už budu mít pomodlen svůj žalm Nyní propustíš Pane i Požehnaný.“²⁴⁵

²³⁶ BB, DCS, neuspořádáno, dopis Jana Buly Ladislavu Völklovi ze dne 19. 5. 1952.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ BB, DCS, neuspořádáno, dopis Jana Buly strýcovi Janu Bulovi ze dne 19. 5. 1952.

²⁴⁰ RŮŽIČKA, cit. d., s. 59.

²⁴¹ BB, DCS, neuspořádáno, dopis Jana Buly rodině Hádlíkové, nedatováno.

²⁴² BB, DCS, neuspořádáno, dopis Jana Buly R. D. Cyrilu Bojanovskému ze dne 19. 5. 1952.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

Poslední dopis je věnován jeho farní hospodyni Ludmile Kolářové. Konstatuje v něm, že „cesta, kterou jsem šel, nebyla cestou schůdnou, ale často s trním a hložíím... Byl mně vyměřen věk krátký. Svatý Jan Křtitel, můj patron, měl stejný!“²⁴⁶

Jan Bula nemohl vědět, že nenávisť režimu půjde až za hrob, a žádný z dopisů nebude doručen.

2.17 Výkon trestu smrti

Druhý den brzy ráno, v 4.57 hod., byl Jan Bula předveden na nádvoří budovy krajské soudní věznice v Jihlavě,²⁴⁷ kde byl přítomen také předseda senátu Kepák, státní prokurátor, velitel krajské soudní věznice, úřední lékař a zapisovatel. Předseda senátu přečetl Janu Bulovi rozsudek Státního soudu, rozhodnutí Nejvyššího soudu v Praze a přípis Státní prokuratury v Praze o zamítnutí udělení milosti. Tímto nabytí rozsudek právní moci a byl vykonán v 5.00 hod. V 5.17 hod. úřední lékař konstatuje smrt Jana Buly.²⁴⁸

Cituji znovu Ludvíka Stehlíka: „Prý poprava proběhla v klidu, nikomu nic nevyčítal.“²⁴⁹ Z věcí, které po popraveném Janu Bulovi zbyly, si Ludvík Stehlík vzal na památku hřebínek, který dal později na Jáchymovsku v táboře Nikolaj Bulovu bratranci.²⁵⁰

Podle svědectví hospodyně R. D. Pařila, Anny Rejlové, která v té době pracovala ve vězení jako kuchařka, se vyjádřila dozorkyně slovy o popravě „toho hezkého faráře: ... a ten jeho klid! On snad na to nebe opravdu věřil.“²⁵¹

Dle Léčebného a ohledacího listu byl příčinou smrti trest smrti provazem.²⁵² Kromě zápisu o výkonu trestu byl vyhotoven záznam o vyřízení rozsudku, kterým se i po stránce byrokratické uzavřel život Jana Buly.

Urna s popelem byla uložena pravděpodobně na Ústředním hřbitově v Brně.²⁵³

²⁴⁶ BB, DCS, neuspořádáno, dopis Jana Buly Ludmile Kolářové, nedatováno.

²⁴⁷ RŮŽIČKA, cit. d., s. 75.

²⁴⁸ MZA, zápis o výkonu trestu smrti na odsouzeném Janu Bulovi ze dne 20. 5. 1952.

²⁴⁹ DOLEŽAL M. 2004, s. 145.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ MIKULÁŠEK, Jiří. *Sejdeme se v nebi: Životní příběh mladého kněze Jana Buly*, s. 51.

²⁵² BB, DCS, neuspořádáno, Léčebný a ohledací list Jana Buly ze dne 20. 5. 1952.

²⁵³ RŮŽIČKA, cit. d., s. 75.

3 KANONIZAČNÍ ŘÍZENÍ

Papežský zákon, který upravuje záležitosti svatořečení, obecně stanovené v Kodexu kanonického práva v kánonu 1403 § 1, je dokument *Sanctorum Mater* (Matka svatých), který vydala Kongregace pro blahořečení a svatořečení (dále Kongregace).²⁵⁴ Spolu s apoštolskou konstitucí Jana Pavla II. *Divinus perfectionis Magister a Normami pro vedení diecézního šetření v záležitostech svatých* (vydala Kongregace²⁵⁵) formují předpisy, podle nichž má být vedena diecézní fáze procesu blahořečení.²⁵⁶ Blahořečení, neboli beatifikace, je výrok papeže, kterým dovoluje veřejný kult Božího služebníka omezený na určité území a úkony (např. možnosti sloužení vlastní mše).²⁵⁷ Kanonizační právo je možno rozdělit na právo materiální, které zahrnuje pojem dokonalosti a svatosti v ekleziálním rozměru, a právo formální, neboli procesní, které se týká norem procesu.²⁵⁸ Kanonizační právo pracuje s termínem kanonizovaná svatost, což je taková svatost, která si zasluhuje slavnostní vyjádření ve formě papežského dekretu, kterým je akt beatifikace nebo kanonizace uskutečněn.²⁵⁹ Nové zákonodárství pro kanonizace zahrnuje tři hlavní zásady, kterými jsou: maximální zaangażování diecézních biskupů pro shromažďování důkazových prostředků, větší význam vědeckého studia a osvobození postupu od neužitečného formalismu.²⁶⁰

Celý průběh kanonizačního procesu je rozdělen na dvě části, z nichž první je již zmiňovaná část diecézní, druhou je část římská. Diecézní část probíhá v diecézi, v níž kandidát svatosti zemřel, římská část šetření probíhá na Kongregaci pro blahořečení a svatořečení.²⁶¹ Co je vůbec cílem celého řízení? Zjednodušeně, ale pravdivě řečeno, jde o snahu ověřit pravdu o kandidátovi svatosti. Důležitým prvkem procesu je také pověst, neboli obecné uznání od lidu o svatosti nebo mučednictví S. B. v době jeho života, smrti a po smrti, které podporuje kult.²⁶² Pověst se musí vyznačovat spontánností a rodit se u lidí vážených a poctivých.²⁶³ Podle výše uvedené instrukce *Sanctorum Mater* tato pověst svatosti znamená, že buď kandidát žil heroickým způsobem křesťanské ctnosti, nebo při následování Krista obětoval svůj život jako mučedník.²⁶⁴ Je jasné, že v případě Jana Buly se jedná o případ mučednictví. V poslední době je mučednictví chápáno jako vydání života výlučně z lásky k Bohu.²⁶⁵ Příčinou mučednictví u mučedníka je láska k víře, u odsuzujícího na smrt nenávisť k víře. Dokázání této nenávisť je problémem v nových záležitostech mučedníků, zejména u obětí totalitních systémů.²⁶⁶ Rozlišení mezi nenávisť k víře a politickou činností je velmi závažným problémem, protože není dovoleno generalizovat, že například komunistický systém je sborový pronásledovatel, ale je nutno řešit každý případ individuálně.²⁶⁷ Je tedy nutné doložit, že se nejedná pouze o

²⁵⁴ ORLITA, Karel. Kanonizační řízení služebníka Božího Jana Buly. In: RŮŽIČKA, Jan - Petra CHALUPOVÁ. *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo: Sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly*, s. 76.

²⁵⁵ MISZTAL, Henryk. *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II.*, s. 21. V citované knize je uváděn název Kongregace pro záležitosti svatých, v mé práci uvádím oficiální český překlad České biskupské komise, schválený 11. 3. 2008.

²⁵⁶ ORLITA, cit. d., s. 76.

²⁵⁷ MISZTAL, cit. d., s. 86.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 25.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 44.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 158.

²⁶¹ ORLITA, cit. d., s. 77.

²⁶² MISZTAL, cit. d., s. 208.

²⁶³ Tamtéž, s. 209.

²⁶⁴ ORLITA, cit. d., s. 77.

²⁶⁵ MISZTAL, cit. d., s. 45.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 49.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 50.

samotný fakt násilné smrti (mučednictví materiální), ale i tzv. formální mučednictví, což znamená smrt pro víru.²⁶⁸ Toto formální mučednictví je třeba prozkoumat, objevit svědectví o tom, že služebník Boží byl ochoten dobrovolně přijmout mučednickou smrt pro církev a její práva; dále pak, že smrt nebyla motivována z důvodů jiných (např. finančních či politických). Zkoumají se okolnosti času a místa údajného mučednictví, jak se pronásledovatel zachoval ke katolickému náboženství a k S. B., chování S. B. ve chvíli, kdy mu byl trest smrti oznámen, v okamžiku smrti a odezva na mučednickou smrt v pověsti současníků.²⁶⁹ Pokud jsou důvody navzájem provázané, nemusí to být kanonizaci na překážku. Pro blahořečení (beatifikaci) mučedníka není nutný zázrak učiněný Bohem na přímělu kandidáta.²⁷⁰ Samozřejmě by však byl dosvědčením mučednické smrti Jana Buly. Jestliže se prokáže, že se nelze rozumně domnívat o opaku tvrzeného, mluvíme o jistotě nade vší pochybnost.²⁷¹

Toto jsou ve stručnosti načrtnuté základní zásady a principy, podle nichž je nutno v procesu postupovat.

Podívejme se nyní trochu podrobněji na obě části procesu.

3.1 Diecézní část

V řízení vystupují osoby, o jejichž činnosti je potřeba se zmínit pro lepší pochopení celého aktu:

- navrhovatel (actor): iniciuje zahájení řízení, bere na sebe závazek uhradit náklady;²⁷² v případě Jana Buly se jednalo o brněnské biskupství;²⁷³
- postulátor: právní odborník, který zastupuje navrhovatele při šetření života služebníka Božího; v našem případě je jím Mons. Mgr. Karel Orlita, J.U.D.;
- biskup nebo jeho delegát: plní funkci soudce, shromažďuje důkazy a vede řízení, v našem případě Mons. Mgr. Jiří Mikulášek;
- ochránce spravedlnosti: dohlíží na dodržování všech předpisů, jeho úkolem je připravit otázky pro výslech svědků a znalců a získat z nich potřebná vysvětlení;²⁷⁴
- notář: zapisuje výslechy a vede akta;
- znalci: odborníci na určitou oblast (např. teologové, lékaři, historici), podávají posudky a připomínky pro soudce, zpracují shromážděnou dokumentaci podle kritické metody používané v historii, musí uvést zjištěné omyly proti víře a mravům, ohodnotit kompetenci a věrohodnost autorů dokumentů²⁷⁵, vypracovat ohodnocení spirituality S. B.²⁷⁶;
- cenzoři: kněží, jejich úkolem je prošetřit pravost víry služebníka Božího na základě studia jím napsaných textů.

²⁶⁸ ORLITA, cit. d., s. 77.

²⁶⁹ MISZTAL, cit. d., s. 461-462.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 309.

²⁷¹ ORLITA, cit. d., s. 77.

²⁷² MISZTAL, cit. d., s. 167.

²⁷³ ORLITA, cit. d., s. 80.

²⁷⁴ MISZTAL, cit. d., s. 180.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 198.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 199.

Průběh řízení v diecézi má několik částí, které jen vyjmenuji.²⁷⁷

3.1.1 Předběžná část řízení

- předložení žádosti
- přijetí žádosti
- porada s ostatními biskupy v Biskupské konferenci
- uveřejnění žádosti
- kladné vyjádření Kongregace pro blahorečení a svatořečení, aby se zahájilo řízení. Od tohoto okamžiku je kandidát blahorečení nazýván služebník Boží (S. B.).²⁷⁸
- posudek dvou cenzorů o nezávadnosti spisu
- jmenování nejméně tří znalců v oboru historie a archivnictví

3.1.2 Důkazní část řízení

Tato část obsahuje zasedání k otevření řízení, při němž všichni úředníci skládají přísahu k zachování mlčení, a shromažďování svědeckých výpovědí, které se koná až po sesbírání listinných důkazů mimo případ, kdyby mohl svědek například zemřít pro vysoký věk a podobně.²⁷⁹ Úkolem šetření je shromáždit všechny důkazové prostředky o životě, ctnosti nebo mučednictví, pověsti svatosti nebo mučednictví a zázracích.²⁸⁰ Svědkové jsou vyslýcháni v sídle tribunálu, odděleně, v případě nutnosti je možné je mezi sebou konfrontovat.²⁸¹ Svědkové nesmí být předem seznámeni s otázkami.²⁸² Na seznamu svědků je označeno, který svědek je očitý a který zná vše jen ze slyšení jiných očitých svědků.²⁸³ Po dobu šetření se nesmí pořádat oslavy a kázání ke cti služebníka Božího. Zároveň je nutno vyhnout se jakýmkoli úkonům, z nichž by se dalo vyvodit, že výsledek diecézního šetření je jistý.²⁸⁴

Prameny je nejlépe shromažďovat a ukládat podle chronologického pořádku, největší hodnotu mají prameny obsahující svědecké výpovědi očitých svědků a autentické dokumenty, jsou-li věrohodné.²⁸⁵ Pokud jsou důkazními prostředky svědectví svědků, není nutno čekat na ukončení práce historiků, a je možno zahájit proces.²⁸⁶ Životopis S. B. musí být zpracovaný vědeckou metodou, bez fantazie a názorů autora.²⁸⁷

3.1.3 Závěrečná část řízení

Zde je nutno prohlášení o neexistenci veřejného kultu (např. umístění tělesných ostatků S. B. do oltáře, zasvěcení kostela nebo kaple S. B., veřejné návštěvy hrobu),²⁸⁸ zveřejnění všech důkazů listinných i svědeckých postulátorovi a ochránci spravedlnosti, překlad spisu

²⁷⁷ Zájemcům mohu doporučit sborník „Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo“, kde jsou na stranách 78–80 detailně rozpracovány, případně knihu MISZTAL, Henryk. *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II.*

²⁷⁸ ORLITA, cit. d., s. 79.

²⁷⁹ MISZTAL, cit. d., s. 160.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 163.

²⁸¹ Tamtéž, s. 228.

²⁸² Tamtéž, s. 229.

²⁸³ Tamtéž, s. 253.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 165.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 215.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 245.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 215.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 260.

(transumpt) do jednoho ze šesti možných jazyků,²⁸⁹ vyhotovení kopie spisu, jeho porovnání s originálem, zasedání o uzavření řízení (závěrečná sese diecézního procesu za přítomnosti biskupa, na němž se svazky zapečetí a předají doručujícím²⁹⁰) a odeslání spisu do Říma.²⁹¹

Protože Jan Bula byl popraven v období totality, bylo možné zahájit kanonizační řízení i po více než třiceti letech od jeho smrti. Standardní doba pro přijetí žádosti je pět až třicet let od smrti osoby zemřelé v pověsti svatosti či mučednictví.²⁹² Česká biskupská konference dne 8. října 2003 souhlasila se zahájením beatifikačního řízení mučedníka R. D. Jana Buly.²⁹³ Souhlas Kongregace pro blahořečení a svatořečení byl vydán 28. ledna 2004, příslušný církevní soud byl jmenován 25. března 2004.²⁹⁴ Do současné doby bylo vyslechnuto téměř 20 svědků, dokumentace přeložena do italštiny, jmenována teologická a historická komise.²⁹⁵ Práce historické komise je složitější v tom, že je nutná značná obezřetnost při práci s prameny z padesátých let minulého století, které velmi často obsahují lži. Dá se říci, že po osmi letech se práce blíží do závěrečné části C. procesu. Mimo jiné se však ještě musí ověřit, zda na místě pravděpodobného uložení ostatků Jana Buly na Ústředním hřbitově v Brně nejsou patrné nějaké známky liturgického kultu, který by mohl předcházet definitivnímu úsudku církve, a zda na předpokládaném místě opravdu je uložena urna s popelem Jana Buly.²⁹⁶ Bylo zahájeno předběžné řízení dalšího kněze popraveného v případě Babice – R. D. Václava Drboly. Kongregace pro blahořečení a svatořečení 14. dubna 2011 sdělila, že nenamítá nic proti tomu, aby bylo řízení Václava Drboly připojeno k beatifikačnímu procesu Jana Buly. Brněnský biskup Mons. Vojtěch Cikrle vydal 2. září 2011 dekret, kterým došlo ke spojení obou kauz do jednoho kanonizačního řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly.²⁹⁷

Dá se předpokládat, že k doplnění výslechů spojeného kanonizačního řízení bude potřeba ještě značný čas.²⁹⁸

3.2 Římská část řízení

V případě ukončení diecézní části řízení následuje činnost Kongregace pro blahořečení a svatořečení v těchto bodech:

- Přijetí a kontrola materiálu z diecéze (diecézní biskup se již během diecézního šetření může na Kongregaci obrátit o pomoc²⁹⁹) – záležitosti jsou šetřeny podle chronologie předání spisů do Kongregace.³⁰⁰
- Připuštění postulátora.
- Konstatování platnosti diecézního šetření.
- Určení relátora a spolupracovníka pro vypracování pozice (důkazní materiál prokazující mučednictví v uceleném spisu).³⁰¹
- Studium důkazového materiálu.

²⁸⁹ Latina, francouzština, angličtina, italština, portugalština, španělština.

²⁹⁰ MISZTAL, cit. d., s. 270.

²⁹¹ ORLITA, cit. d., s. 80.

²⁹² Tamtéž, s. 79.

²⁹³ Tamtéž, s. 80.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Tamtéž.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 81, poznámka 4.

²⁹⁷ Biskupství brněnské, Kanonizační řízení služebníka Božího Jana Buly, dostupné online:

http://kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=Jan_Bula. citováno 21. 3. 2012.

²⁹⁸ ORLITA, cit. d., s. 82.

²⁹⁹ MISZTAL, cit. d., s. 297.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 298.

³⁰¹ ORLITA, cit. d., s. 83.

- Diskuze konzultorů-historiků.
- Diskuze teologů o meritu věci: mají dodat vše potřebné orgánům rozhodujícím o mučednictví, důkazy musí být úplně jisté³⁰² (jestliže se 2/3 vysloví o mučednictví S. B., předají záležitost na posouzení shromáždění biskupů a kardinálů – členů Kongregace³⁰³).
- Diskuze kardinálů a biskupů, kteří poté hlasují a vypracují zprávu pro papeže.
- V případě pozitivního rozhodnutí papeže (má výlučné právo schválit mučednictví S. B.³⁰⁴) je připraven dekret o mučednictví, kterým papež prohlásí služebníka Božího za venerabilis – ctihodný.
- Prohlášení za blahoslaveného: i toto právo má výlučně papež.

Tímto úkonem by cesta mučednického kněze Jana Buly na oltář byla ukončena. Věřme, že i tohoto aktu se naše církev dočká. Monsignor Jiří Mikulášek dodává: „*Je možné říci, že byl popraven proto, že byl knězem a že jeho smrt byla mučednictvím pro víru.*“³⁰⁵

³⁰² MISZTAL, cit. d., s. 306.

³⁰³ Tamtéž, s. 308.

³⁰⁴ Tamtéž.

³⁰⁵ MIKULÁŠEK, cit. d., s. 77.

ZÁVĚR

Díky své bakalářské práci jsem se poměrně detailně seznámil se životem Jana Buly a procesem kanonizace, o němž byly mé znalosti povrchní. Toto obohacení svých vědomostí považuji za velké pozitivum.

Nebudu zastírat, že mě tragický osud Jana Buly osobně velmi zasáhl. Když jsem držel v rukou originály jeho dopisů na rozloučenou na vetším papíru starém 60 let, psané tužkou a přes jistotu blízké smrti přece pevnou rukou, byl to jeden z nejsilnějších prožitků mého života. Navzdory tomu, že existuje poměrně značné množství fotografií z jeho života a míst, kde žil svůj život, všechna jsem je osobně navštívil a udělal vlastní fotografie, z nichž část jsem k práci přiřadil jako přílohy.

Je třeba opět zdůraznit a nezapomenout na to, že Jan Bula byl popraven jen proto, že jej – oblíbeného kněze státem nenáviděné církve – navštívil spolužák z gymnázia „kapitán“ Ladislav Malý, pozdější útočník z babické školy, a Jan Bula to neohlásil. A neohlásil to jen proto, že ho stále považoval za kamaráda, netušil, že je „d'áblova pravá ruka“, jak jej označují ve své knize Miroslav Kasáček a Luděk Navara. Nevěděl, že naletěl provokatérovi, že spolužák může zradit spolužáka.³⁰⁶ Nepochopil, že s Malým přišla na jeho faru i smrt.³⁰⁷

Představil jsem si sám sebe na místě Jana Buly ve věku, který jsem již dávno překročil, a tato představa nebyla vůbec příjemná. Nejsem si jist, zda bych obstál tak jako on.

Nebude žádným zlehčením jeho života, když napíše, že tak, jak vyznívá jeho jednání z pramenů, to nebyl žádný dobrodruh či hrdina, který by zbytečně vyhledával nebezpečí, provokoval, nebo se snažil dostat s režimem do konfliktu. Z jeho odvolání či různé korespondence vidíme, že se s režimem snažil vyjít v dobrém, konal mše svaté pro oběti dukelských bojů, pracoval v zemědělské komisi na MNV, pronášel slavnostní projevy u příležitosti osvobození republiky, v mnoha posudcích byl hodnocen jako kněz pokrokový z pohledu vládnoucí strany. Určitě bychom našli kněze, kteří i v jednotlivých případech, v nichž Jan Bula figuroval (například v tzv. Katolické akci), zaujali vůči státu mnohem odvážnější a radikálnější postoj (samozřejmě byly i případy opačné, zbabělé a kolaborantské). Dá se říci, že byl do určité míry bezelstný a bezstarostný v době, kdy již začínaly procesy s církevními představiteli.³⁰⁸ Na druhou stranu nebyl ale ani člověkem, který by se ve chvíli těžkosti zlomil nebo zradil. Jeho dodatek k oběžníku biskupů ukazuje na slušnou dávku odvahy a ochotu Krista následovat i ve zlém, jeho dopisy na rozloučenou, z nichž jsem hojně citoval, svědčí o jeho duchovní vyspělosti, dozrání v době věznění, vyrovnanosti s osudem a hlavně o záviděníhodně pevné víře ve věčný život a ve shledání s blízkými na věčnosti. Nežehral na osud, jediné, co ho mrzelo, je to, že Boha nemiloval natolik, kolik by si zasloužil.

Jeho osud se zdá skutečně spjatý od zrození až po popravu s Janem Křtitelem.

Janu Bulovi nesporně přitížil již samotný fakt, že byl knězem. Musíme vidět, že režimu nešlo jen o to zbavit tohoto kněze života, ale zbavit ho cti, aby bylo jeho jméno zapomenuto, vymazáno z paměti národa.³⁰⁹ Taková už byla doba, v níž Jan Bula žil. Doba zcela vyšinitá z normálu, v mnoha ohledech krvavá, brutální a nespravedlivá. Mrzí mě, že v mnoha spoluobčanech stále zůstává případ Babice pouze v podobě propagandisticky zpracovaného dílu seriálu Major Zeman.

I když jsem přečetl několik knih, které se případu týkaly, v rozhlasu poslechl hodiny pořadů o Babicích, shlédl několikahodinový rozhovor s R. D. Podveským a Valeriánem na

³⁰⁶ DOLEŽAL M. 2010, s. 174.

³⁰⁷ NAVARA - KASÁČEK, cit. d., s. 242.

³⁰⁸ MIKULÁŠEK, cit. d., s. 74.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 52.

TV-MIS, zůstává v celém do značné míry záhadném případě Babice hodně nejasného a nevyjasněného. Je možné si klást další a další otázky, než jsou již položené v textu; na které už zřejmě nikdo nedá odpověď. Například: Byl Ladislav Malý vědomým spolupracovníkem Státní bezpečnosti? Nebo jen pozorně sledovaným a manipulovatelným nástrojem této organizace?³¹⁰ Byl skutečně zabit v poli u Bolíkovíc při přestřelce po babické vraždě? Nebo muže s rezavou bradkou odvezlo auto StB, aniž by byl později předán k výslechu?³¹¹ Zakládá se na pravdě tvrzení některých účastníků, že jej později někde potkali a poznali, nebo jsou to nepřesná tvrzení omylných lidí pod vlivem emocí?³¹² Byl to opravdu Malý, kdo střílel v poli do vlastních kompliců?³¹³ A takto by bylo možné pokračovat dál. Otázek je více než odpovědí. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie České republiky, pracoviště Střelničná, vypracoval pod č. j. ÚDV-77/VvK-95 *Zprávu o výsledku šetření akce „Babice“*. V ní se výše uvedenými otázkami zabývá, např. přežití Ladislava Malého považuje za prakticky vyloučené.³¹⁴ Ani podrobné šetření Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu zpracované Adolfem Rázkem nedalo odpovědi na všechny nejasnosti. Badatelé se zřejmě budou muset smířit s faktem, že mnohé nejasnosti zůstanou nejasnými i nadále. To však rozhodně není důvod k tomu, abychom necítili úctu při pohledu na hrdinství lidí odsouzených ve spojitosti s případem Babice.

Zaujalo mě, že i v historické literatuře se opakují stále stejné nepřesnosti a omyly, které se zřejmě tradují od prvního napsání stále dále, a jsou přebírány bez jakéhokoli ověření. I tak často citovaný autor, jakým je bezesporu Václav Vaško, uvádí v druhém dílu své knihy *Dům na skále*, že „v roce 1949 žaloval Bulu třebečský okresní prokurátor za šíření poplašných zpráv. Měl se jich dopustit tím, že v červnu 1949 z kazatelny přečetl pastýřský list biskupů a doplnil ho vlastním komentářem...“³¹⁵ Z textu mé práce, podložené originálními dokumenty je ovšem patrné, že se jednalo o postih za čtení oběžníku arcibiskupa Berana; známý pastýřský list *Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky* byl čten o týden později, tj. 26. června 1949³¹⁶ a duchovní před jeho čtením nebyli varováni, ani v případě přečtení speciálně pronásledováni. Ve většině životopisů není tento oběžník od pastýřského listu odlišován. Kniha Václava Vaško uvádí i další mylné údaje: proces s Janem Bulou je datován 13. července 1951³¹⁷ (tedy do stejné doby, v níž probíhal tzv. první babický proces), přestože proces s ním probíhal až 13. – 15. listopadu 1951. Rovněž jeho informace o Bulově kaplanování v Horním Újezdě není přesná³¹⁸, fyzicky tam nikdy nepůsobil, pouze poměrně krátkou dobu odsud pobíral svou kongruu. Posledním nepřesným údajem Václava Vaško je údaj, že den před smrtí napsal Jan Bula dva dopisy na rozloučenou. Z mé práce (kapitola 2.16) je však patrné, že dopisů bylo minimálně šest. Práce s prameny musela být v případě mé práce co nejbezpečnější jednak z důvodů, které bych nazval ideologicko-propagandistickými, jednak z důvodů daných nedostupností různých podkladů, z nichž vycházely zejména práce o Babicích psané buď ještě za socialismu, nebo těsně po pádu komunistického režimu (snad podvědomě s úsilím „čtyřicet let jsme to říct nemohli, tak teď řekneme všechno“). Práce vzniklé po roce 1989 se případem Babice zabývaly, nejedná se však o odborné studie. Snad nejbližší k odborné studii má práce Adolfa Rázka, i zde se však jedná spíše o edici vybraných pramenů. Ani kniha autorů Kasáček a Navara není odbornou studií, přestože pracovala metodou srovnání archivních pramenů a výpovědí svědků. Jejich knihu je možné zařadit do

³¹⁰ RÁZEK, cit. d., s. 40.

³¹¹ ZEJDA, cit. d., s. 21.

³¹² PLICHTA, Alois. *Pravda o Babicích*, s. 36.

³¹³ Tamtéž, s. 41.

³¹⁴ BB, DCS, neuspořádáno, Zpráva o výsledku šetření akce „Babice“ ze dne 23. 12. 1996, s. 37.

³¹⁵ VAŠKO, cit. d., s. 393.

³¹⁶ RÁZEK, cit. d., s. 95.

³¹⁷ VAŠKO, cit. d., s. 437.

³¹⁸ Tamtéž, s. 393.

tzv. literatury faktu. Hodnocení literatury týkající se případu Babice lze uzavřít tvrzením, že s existující literaturou je z pochopitelných důvodů třeba pracovat opatrně, je poměrně značně ovlivněna vzpomínkami a postoji pamětníků v té době. Nejserioznější se mi z tohoto pohledu jeví sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly s názvem *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo*, který se snaží ve svých příspěvcích vycházet z prvotních zdrojů a jejich srovnání s výpověďmi pamětníků.

Na úplný závěr bych připojil několik málo čísel, z nichž je patrný význam babického případu. V procesech následujících po „Babicích“ bylo vyneseno 11 trestů smrti (z toho 3 popravení byli kněží), 4 doživotní tresty, 22 osob bylo odsouzeno k více než 20 letům vězení, 34 osob na 10 – 19 roků, 13 osob na méně než 10 roků.³¹⁹ Procesy probíhaly až do roku 1958 a celkem v nich bylo vyneseno tresty více než 1 375 let odnětí svobody.³²⁰ Násilí a teror, rozpoutaný státními orgány po nesmyslné vraždě tří bezvýznamných místních funkcionářů, je možné srovnat pouze s akcemi nacistů po atentátu na Heydricha.³²¹

Chci věřit, že žádná z přinesených obětí nebyla marná.

³¹⁹ ZEJDA, cit. d., s. 28.

³²⁰ RÁZEK, cit. d., s. 29.

³²¹ Tamtéž, s. 9.

RESUMÉ

Bakalářská práce se snaží zrekonstruovat život kněze Jana Buly, za pomoci studia zdrojů a literatury zařadit jeho život a smrt do kontextu nelehké doby pronásledování církve v Československu v padesátých letech minulého století.

Jan Bula byl administrátorem ve farnosti Rokytnice nad Rokytnou a stal se jednou z mnoha obětí případu Babice. Byť proti režimu nijak aktivně nevystupoval a v případě Babice nehrál zásadní úlohu (byl spíše jeho obětí), byl popraven v roce 1952 v Jihlavě ve věku 31 let. To však nikterak nezmenšuje velikost jeho mučednické smrti. Právě pro svůj statečný kněžský postoj a dozrání během doby výslechů a věznění, které je zřetelné v dopisech na rozloučenou, je novým českým kandidátem blahořečení. Proces beatifikace momentálně probíhá v brněnské diecézi.

Práce konstatuje, že i po šedesáti letech, které uběhly od případu Babice, zůstává i přes úsilí badatelů mnoho okolností případu neobjasněných. A zřejmě zůstane i nadále.

SUMMARY

This bachelor thesis describes the life of priest Jan Bula. By means of study of literature, his life and death are incorporated into context of hard time of Czechoslovak church persecution in fifties of 20th century.

Jan Bula was a parish administrator in Rokytnice nad Rokytnou and he became one of many victims in the case "Babice". He did not protest against regime actively and did not have principal role in case "Babice" (he was the victim rather), however he was executed in his 31 years in Jihlava in 1952. This fact does not decrease the sense of his martyr death. He is the new Czech candidate for the beatification due to his brave clerical attitude, which arose by his mature during examinations and detention. This personal mature is apparent in his leave-taking letters. The process of beatification proceeds in diocese of Brno currently.

This bachelor thesis states, that a lot of circumstances of the case "Babice" remain obscure after 60 years in spite of effort of researcher. This state will persist henceforth probably.

PRAMENY A LITERATURA

Prameny:

Zpracovány kopie pramenů uložených na Biskupství brněnském, jedná se o dokumenty z následujících archivů a institucí:

Biskupství brněnské, Diecézní církevní soud
Moravský zemský archiv v Brně, fondy B 126, C 145, G 658, G 660
Římskokatolická farnost Rokytnice nad Rokytnou, složka Jan Bula
Státní okresní archiv Třebíč, pobočka Moravské Budějovice, fond Okresní soud Třebíč

Literatura:

BALÍK, Stanislav – Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7325-130-7.

BULÍNOVÁ, Marie – Janišová. MILENA – Karel KAPLAN. *Církevní komise ÚV KSČ, 1949-1951: edice dokumentů*. 1. vyd. Brno: DOPLNĚK, 1994-, 505 s. ISBN 80-85270-29-3.

DOLEŽAL M. 2004 DOLEŽAL, Miloš. *Prosil jsem a přiletěla moucha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 159 s. ISBN 80-7192-906-9.

DOLEŽAL M. 2010 DOLEŽAL, Miloš. *Chtěl jsem být blanickým rytířem: rozhovory s účastníky protinacistického a protikomunistického odboje*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, 262 s. ISBN 978-80-7325-237-3.

DUNDA, Marek. Doba, která z lidí dělala bestie, ale i světce. In: *Milujte se!: časopis pro novou evangelizaci*. 2009, roč. 3, č. 10, s. 6–9. ISSN 1802-4327.

DUNDA, Marek. Mladý mučedník z Vysočiny. In: *Milujte se!: časopis pro novou evangelizaci*. 2009, roč. 3, č. 10, s. 10–16. ISSN 1802-4327.

HERBRYCH, Josef. *Likvidace údajné protistátní skupiny v Rokytnici nad Rokytnou v souvislosti s případem Babice*. Brno, 2011. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/322672/pedf_b/Bakalarska_prace.txt. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra historie.

JANOUSEK, Pavel. *Případ Babice*. 1. vyd. Třebíč: Arca JiMfa, 2001, 119 s. ISBN 80-722-1040-8.

MIKULÁŠEK, Jiří. *Sejdeme se v nebi: Životní příběh mladého kněze Jana Buly*. Brno: Brněnské biskupství, 2003, 77 s.

MISZTAL, Henryk. *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*. Vyd. 1. Překlad František Polášek. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, 561 s. ISBN 80-726-6095-0.

NAVARA, Luděk – Miroslav KASÁČEK. *Mlynáři od Babic: nová fakta o osudovém dramatu padesátých let*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008, 333 s. ISBN 978-807-2942-817.

PLICHTA, Alois. *Pravda o Babicích*. Brno: Salve Regina, 2001, 106 s. ISBN 80-902-3323-6.

RÁZEK, Adolf. *StB+ justice: nástroje třídního boje v akci Babice*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, 295 s. ISBN 80-866-2102-2.

RŮŽIČKA, Jan – Petra CHALUPOVÁ (red.). *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo: Sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly*. Brno: Brněnské biskupství, 2010.

STEHLÍK, Michal. *KSČ proti katolické církvi: Dačický okres 1948–1960*. Dačice: Lidové sdružení Dačice, 2004, 63 s. ISBN 80-239-2840-6.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále: Církev bojující*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 466 s. ISBN 978-807-1928-928.

ZEJDA, Radovan. *Babice: věnováno 50. výročí všech obětí*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2001, 189 s. ISBN 80-726-8149-4.

Zdroje umístěné na internetu:

1. textové

Babický případ [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z:

http://www.totalita.cz/proc/proc_babice.php/

Kanonizační řízení kněze Jana Buly [online]. 2011 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z:

<http://sdruzenipamet.cz/pamet/index.php/kratke-zpravy/212-kanonizacni-rizeni-kneze-jana-buly>

Kanonizační řízení služebníka Božího Jana Buly [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z:

<http://kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=uvod>

Ústav pro studium totalitních režimů [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z:

<http://www.ustrcr.cz/cs/jan-bula>

2. audio pořady

Proces blahořečení mučedníka patera Jana Buly [online]. 2010 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z:

<http://www.proglas.cz/detail-poradu/2010-09-17-16-00.html>

Případ Babice [online]. 2006 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z:

http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?p_po=873&offset=140

Svědectví o Babicích: (svědkové mluví o zinscenovaných vraždách a procesech 50. let)

[online]. Video Cassoupen, 1993 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=70>

ZKRATKY

BB	Biskupství brněnské
CIC	Counter Intelligence Corps (Tajná kontrašpionážní služba americké armády)
cit. d.	citované dílo
CMTF UP	Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého
č.	číslo
č. j.	číslo jednací
č. p.	číslo popisné
ČSL	Československá strana lidová
DCS	Diecézní církevní soud
Dr.	doktor
dr.	doktor
Ing.	Inženýr
inv. č.	inventární číslo
JUDr.	doktor práv
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
K	koruna
Kčs	koruna československá
KNV	Krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
KV	Krajský výbor
MNV	Místní národní výbor
MZA	Moravský zemský archiv
NF	Národní fronta
ONV	Okresní národní výbor
poř. č.	pořadové číslo
PTP	Pomocné technické prapory
R. D.	Reverendus dominus (označení diecézního kněze)
roč.	ročník
s.	strana
S. B.	služebník Boží
Sb.	sbírka zákonů
StB	Státní bezpečnost
SÚC	Státní úřad pro věci církevní
ThDr.	doktor teologie
ÚDV	Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu
ÚV	Ústřední výbor

PŘÍLOHY

Dnešní podoba domu rodiny Bulových.....	45
Kostel v Lukově	46
Pamětní deska u kostela v Lukově	47
Gymnázium v Moravských Budějovicích.....	47
Fara v Rokytnici nad Rokytnou	48
Kostel v Rokytnici nad Rokytnou	48
Škola v Rokytnici nad Rokytnou	49
Kostel, fara a škola v Babicích.....	49
Škola – místo babické tragédie	50
Hrob rodiny Bulovy v Lukově	50
Ústřední hřbitov v Brně.....	51

Dnešní podoba domu rodiny Bulových

Kostel v Lukově

Pamětní deska u kostela v Lukově

Gymnázium v Moravských Budějovicích

Fara v Rokytnici nad Rokytnou

Kostel v Rokytnici nad Rokytnou

Škola v Rokytnici nad Rokytnou

Kostel, fara a škola v Babičích

Škola – místo babické tragédie

Hrob rodiny Bulovy v Lukově³²²

³²² Na náhrobku je jméno Jana Buly, pochován však zde není.

Ústřední hřbitov v Brně